

ЧАҢГЫС ААЙ ОРУК-БИЛЕ, ЧЫРЫК ЧААГАЙ

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫҢЫҢАР!

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин органы

Эш Н. С. Хрущевтун чугаазы

Бистин эрчим ажыс болгаш өнүгүүс Фидель Кастро Рус! Эрчим куба эштер! Эрчим эштер москвалыклар! Бистин куба «өнүктүрүсү» — эш Фидель Кастро, эш Арагонс болгаш таалаарын эске-даа келтирине — бистин улут Терзон чурттувунун хей-хей черлеринге аян-чорук кылып чорашканын өөрүп турар бис. Силернин чуугаал тургалыгына-биле алмыра, ол чоруктугун үзүндө хей чүдүдери көргөн болгаш болаан-дыр силер.

Силернин ол аян-чоруктар бачым, көчүтүп шынарлы болган, харин-даа элден шылай бергендер-даа мачтоок. Ынчаларок, бир эвес шылашканы болган-да болза, улустун чуугаазы ышкын, элек хейнү көргөнүнүн эки шылашканы болган кылдыр бой-дыр мен. Бисте коммунисттер тургузушкуну кайы кире улуту-биле калбара бергенди көргөн силер. Ынчалар-да Совет Эвилелинин чүгө келини көрөп болгай силер. Оон узуртунда силерге: биске ам-да хей удаа, хей-хей катап келиңер, ынчангаш силер ам-да хей ча болгаш солуң чүдүдери көрүп силер деп бугу сеткилвиштен чуугаал турар бис.

Эки билди адыр төлөөдө, көрү херек деп ындыг чууга бар. Силер бистин хоорайлыгысты, заводтарынысты, сохкоздарынысты болгаш колхоздарынысты, култура албан сөздөрүн, а кол-ла чүве бугу делегейин ажычы чоңары-биле акылдуу интернационалды болурунун өңүрү улут Ленинни идеяларына кижинтирген совет кижилерин, акыл-шыңдарын болгаш демиселчилерин, чүрктин ханымыдан болгаш хундузачел кижилерин көргөң силер.

Эш Фидель Кастро болгаш эске-даа куба эштер сиңирген маадырды бугу куба улуту совет улустун сеткилин ханымыдан көрүп турарын, оон чүрктинин акыл-думна өзү-биле оң турарын, хосталганын ортулууда силерин кылып турар революстү херозерин ханымы-биле хундулуп турарын болап сеткээр боор силер деп бой-дыр мен.

Эш Фидель Кастро Совет Эвилелиге аян-чорук кылып турар үдө бистин улуту-биле Кубанын улутунун боладарын болгаш куулдарын улам экин-биле билип алган, социализм тургузар таламы-биле Куба Республиканын мурунда турар турар сорулгаларын улам экин-биле билген. Ам бистин улустарыныс бот-боттарына улам чокшудажы берген, улам сырый-биле каттышкан деп чуугаал болду-дур. Совет Эвилелинин улустары Кубанын улуту-биле кезээде кады турган, кады херек болгаш моон сонгаар-ла кады болду деп, бо байырдыг митингиле база катап бузуредирин чөпшээрер көрүрер, эрчим куба өнүштүр!

Куба революциянын баштыңызы Силернин бодунары совет кижилер чүрктин ханымыдан көрүп турарын бодап сеткээр силер, эш Фидель Кастро, ынчангаш чүрктин чыгыш ардак эске калдыр-ла арга-биле өскүдүп болбас дээрин билип турарыңар чуугааңар. Ол арга дээрге — Силернин ындыг ак-сеткилдиги-биле болгаш ындыг маадырдыг көргүш чөгү-биле браан болуп турарыңар революстү херозерге совет кижилерин сеткилдигин ындыктың турары болгаш оңу хундулуп турарыңар.

Куба революция дээрге америк динте чаа амдыралды эртеңки хаазы болуп илерет турар. Латин Американын чурттарында миллион-миллион кижилер маадырды Кубага көрүп турар, чүге дээр харин-на ол ордулук дээр, аас-кежиктиг амдыралчы ортуку — Латин Американын бугу улустары олаң чорутур, социализмдин ортуң салым турар.

Куба революстүдүнүн ол дээр демиселди турар херозе совет кижилерге чок болгаш кызыггар чок үнелиг. Кижилер төрөлөгөн мөңгө отту Прометей берген. Кубанын хосталганы дээр маадырды демиселчилер, силер болза чүр-ажычы чоңун амдыралы хостуг, улам дээр болгаш чырыктыктың болуң дээр бөрүрөктөгү барың чартыңыңа Октябрьдин Улут революциянын оңун кызыкан силер.

Чаа амдырал дээр кубачылар казы хер маадырлыгы-биле, революстү кедүрүштүкү-биле демиселчилерин, бодунун ортуңда бергелерин олардын канчаар ажы эртин турарын совет кижилер көрүп турар. Биске Куба — ол дээр бистин совет чуртун аныаанын дайынчы мур, оң байтайгы тинделгелеринин мур болду-дур! Ынчангаш «Революциялар дээрге — дарыктанарын болгаш мөчүткенерин байырла-дыр» — деп кайгамчыктыг Ленин чүгө оштерин кижилер келир-дир. Ындыг байырла делегейин бугу

улустарыңа келир дээринте бузуреп турар бис.

Социализмдин төөгү таламы-биле өңдүр улут хулаагы чүгө эрги делегейин чыгча шаварында болгаш оон хулаагы бистин бугу-бустан артыгга каапарында эвес дээрин билдингир. Ол хулаагы болза чаа делегейин болгаш кижилерин чаа харылааларын бадыткаарында бола турар.

Капиталисттерин болгаш помещиктерин дүжүрер, эрге-чагырганы холга алдыр болза, ажылын массаларын болгаш оон революстү партияны чүгө байтайгы болгаш эң-не берге эвес сорулга болуп турар дээр дугайында Владимир Ильич Ленинни өстөрүнүн бугу шыңыны төөгүтүн дүрүдүжүм көргүскен. Чаа тургузуңу бижылаары, оң иле-дегид камгалдын организаастары, биче-буржуачы ала-чаагарлашканын болгаш чачымды консервативтиг күжүн ажы эртери болгаш ян ылангы калбак ажы-агый болгаш културлуг тургузушкуну кадыртыры оон улам берге. Социализм — ол дээр хостуг кижилерин хостуг күш-ажылы. Ол дээр кижини өзүлүг аас-кежин дээр тургузушкуну-дур.

Чаа делегейин тургузуучуларынын, ылангы баштай чоруп олурарларың орунда чечтер чыап кагбан болбай наан харын. Ол орук берге болгаш шаптарыңың, чүгө дээр реакциянын бугу күштери чаа ниятелиди тургузарыңа моон-дактарың, чоңга мөчүткүлдигин болгаш даралдын кичиничи база катап кедирерген уланган. Социализмдин орунда кирген улустар болза бугу ниятелиди революстү өзү-биле чазартыры ышкын ынды өңдүр улут херекке чылаш чок тазарып эвеш эвес бергелерин ажып эртер апар дээр билдингир. Ынчаларок ол дээр өздүдөң бергелер, эчир сорулга буртугаарлаш шимчээр-биле холбошкан бергелер болду-дур. Ындыг бергелерден көртүлүс бис, ол бергелерин билекти сыдырып каапкан ажып тинлээр херек.

Кубанын чурттай эртин турары бергелер дугайында, ол моон мурунунда амгындан бай чурттап турган дээр дугайында нүгүлдери империализмдин идеология хей кышкырап турарлар. Ынчаарга моон мурунда Кубага кым бай чурттап тургалыг ынчан? Мөчүткүлдөр, империализмдин монополияларын төлөөкчилери болгаш оларын чалгалары бай чурттап турганар. Ол кижигештерин Кубага чексингиле гусанок деп, тодаргайлаарга шылашкын лер алап турар.

Капитализмден салга кылдыр Куба чүгө алганмы? Ол болза чангыс таламы, чангыс аай улангышканын экономикаы алган, барык чүгө чангыс чигирин бугуруп турган. Америк монополиялар Кубанын экономикаынын хөжүдөңгө энедин моондактан турган. Ол экономика болза соңу-америк рынокка кичир-бе дег чышыр кыктырган турган, бодунун болду байлактары бар хирезинде-ле барык бугу чүдүлдөр — улут чүдүлдөр оонак чүдүлдөр чедир, автоматтык болгаш станоктардан шүдүңгө болгаш инеге чедир дашкаартан кийрер жүрүгү тазарып турган. Дашкыч монополиялар Кубанын тоолда дег кончааны уаап ап турганар. Диктатор Батистанын чагырып турганын чүгө сөөгү чеди чылаарынын дүрүдүгү дашкыч монополияларын акша шыжаар хааржактарың миллиарды ажыг долларын соруп алгаш барган.

Кубага ажылын болгаш тараачын кижилер капиталы болгаш помещикчи, амбылдарын болгаш мангыстарын каш-санын бөдүңгө хинчкетедир чоңоюнар. Хундун изиг херезинин алаңга дег бажындан илтирине чедир куба кижилер чир тростини бижек-биле кезип ажаар деп чүвени куба революциянын эң калчалыг дайынары бенин хулаап көрөйүн барып шыдаас. Куба революция улус массаларын иштине бижып чедирген. Революция улустун бодунун херозе, оон коллективтиг чогадылазы, оон иделген, оон ааскежин аларган. Куба революцияны чүгө Латин Американын эвес, харин база бугу делегейин улустары калбаа-биле дөткөн болгаш деткил-даа турар.

Каргыс өзүңа, мөчүткүлдөргө болгаш эскенин дарылаңга улут революция — улус бугуруңу ындыгы эртеңи, оон иштиңи херозе болду. Кажан-бир шагда Американын Каттышкан Штаттарынын улуту революцияны дидим-биле өскүткен — аянди колонизаторларын дарылан дүжүргөн, англи хаазын дүжүмтерин сымырын ундурган болгаш эртелеп башкаарынын республика хевирин тургускан болгай. Ол үениң бугу-ле депшилелтиг кижилери аме-

рикл улустун таламына турган. Америк демократиянын адлары ынчаарда хамаарышпас чоруктун Декларацияны ынчаар бижкөн: «Бир эвес эргелеп башкаарынын каалы-бир хевирин ажык чок апарар... улус оңу өскүртүр азы улутулар болгаш оон чагай чорунга база аас-кежиктинге эң-не таарымчалы болуп турар, ындыг принциптерин үдөлгөн салган, чаа башкаарынын тургузар база оон эрге-чагырганын ындыг хевирлерге организаастар эргелиг».

Багай эвес өстөр-тир! Олар ий чүс чыл эртеңде бенин чууга болуп динчалып турар. Ындыг болза-даа, АКШ-тын башкаарычы болду-дур АКШ-тын үдөлгөкчилерин америк улуска чөптү болгаш херозе болуп жүрүдүр деп санап чоранын ындыг эртеңи эске улустарга чүгө хулаап көрөйүн турарың!

Эске улустар боттарыңа шылап алган ындыг тургузулуг турар эргенин хулаап көрөйүн чорукту Американын Каттышкан Штаттарынын империалисттерин канчал боттарыңа шилгөдип алганарың о? Бо болза Американын Каттышкан Штаттарынын монополияларын делегей жандармынын хулаагыларын боттарың херек кырында алган деп чүвени тодаргай бадыткаашкың-дыр.

Ындыг болза-даа, делегейин дээрги жандармыры, ол хулаагыларын боттарыңа алган, олардан чарырын күзөйлөп турарыңар-даа, шаг-те силерге ажыктыг эвес кылдыр өскөрдүр турар. Ам империализм бугу-ле күштүг эвес апарган. Империализмдин күзөйлөп болгаш чызыл-чилаан мурунку хөвөр артык, ындыг болза-даа, Каттышкан Штаттар ышкын ындыг күштүг империализм чүр бенин эртеңи үдөлгөңи ышкын, делегей жандармынын хулаагыларын күзөйлөп болду-дур. Октябрьдин Улут революцияны-биле төртүттүгөн күштүг делегейде бар, ол болза хамаарыш мурунда империализмдин агрессивтерин кычыктырбас, делегей жандармын кычыктырбас аргалыг Совет Эвилели, күчүлүг социализмдин дем каттыныртыла-дыр. Буржуаз тургузулуг, оон салгааны — Феодал тургузулуг ышкын, база-ла мөңгө эвес. Бугу улустар капитализмдин кезээде узулук чок кылган турар деп келир.

Ынчангаш кижилер төрөлөгөн улут революстү чорудулаңың арада доктаадыр азы саадыр дээр Американын Каттышкан Штаттарына баштапкан империализмдин реакция чеже-даа орадалжып турар, оон оңу кылып шинээ чок. Бодунун хосталганы болгаш хамаарышпас чоруду улустар тайбыңнын болгаш социализмдин бугу күштеринин дөткөңгө экин-биле бодунун чаалап алышканынын камгалап ап шыдаар аргалыг. Оңу эртин чылаң төңүзүндө Кариб далайнын районуна болушкунуңар бугу-ле биле көргүскөн.

Ам, кажан ол болушкунуңарын сөөлдү чартык чыл эртеңде, америк империализмдин агрессив күштеринин оор бугун үдөлгөңлеринин түнелинде делегейге таварышкан айымалы бугу ханымы улам тодаргай апар чылдыр. Ынчаарда Каттышкан Штаттарынын дайынчык бугу-дур делегейин термоаролуг дайымын айымалы кижилер төрөлөгөн чыгап келген, ындыг үдөлгөңдүгү кылган.

Кариб далайнын районуна кризис болза дайы сөөлдүгү бугу үенин тургузуңда социализмдин болгаш капитализмдин күштеринин, тайбыңнын болгаш дайынын күштеринин эң-не чидиг үскөжөңгө кичиринин бирээни болган. Куба же чепсектиг халлашканын белет-кешившаа, Совет Эвилели болгаш социализмдин эске-ла чурттап Куба Республикага дөңгөңгү дууламчынын көрүлүш шыдаас боор деп, америк агрессив бөлүктөр корлап турганар.

Ук районуна шериг таламы-биле артык күштерин аягылаштырар, куба улусче халлаш, оон революстүг чаалап алышканынын узулук чуртарган Кубанын социализм чурттардан левискээр таламы-биле ырак турар чоруп бээр боор деп, империализмдин корлап турганар. Латин Америкага болгаш делегейин эске-ла районнарында хосталгалыг демиселди базар таламы-биле эвеш эвес дүрүлүг америк империализмтерде бар болуп турары билдингир болгай.

Куба революцияны боой тузар болгаш империализмдин кордыс эш Фидель Кастрога баштапкан Куба Республиканын чазаның бижып турарунун, куба улустун дайынчы чангыс эвилелин, Совет Эвилелинин талазында шериг хулаамчынын түнелинде, а ол ышкын социализмдин чурттарын болгаш маадырды хосталга ортулуунуң таламына чангыс-ай фронт-биле тургашкан, тай-

МОСКВА, май 23. (СЭТА). Социалист революциянын Чангыс аай партизанын Национал удурутгалынын Бирги секретары, Куба Респуб-

ЭЧИС СОРУЛГАЖЕ! СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН БОЛГАШ КУБА РЕСПУБЛИКАНЫН УЛУСТАРЫНЫН АРАЗЫНДА НАЙЫРАЛДЫН МИТИНГИЗИ

МОСКВА, май 23. (СЭТА). Социалист революциянын Чангыс аай партизанын Национал удурутгалынын Бирги секретары, Куба Респуб-

ликанын Премьер-Министри Фидель Кастро Рус бистин чуртувуста үш недела ажы үениң ишинде аадап чоруп турар. Ол болгаш оон дайынчы эштери язы-буру хоорайларга чоругулаан болгаш кааа-даа оларын чүрктин алыс ханымыдан, акыл-думна өзү-биле уткуп ап турган.

Совет чеге болган бугу-ле улуту-ражымкынар маадырдыг куба улусту, оон баштыңызы — Фидель Кастро Рус совет кижилерин алымын-дан найыралдыг өнүк өзү-биле көрүп турарын, хосталганын ортулуунда революстүг демиселди совет улустун ханымы-биле хундуктук турарын канчаар-даа аажок улут күш-биле көргүскөн.

Эрчим куба аачылар-биле чүрктин ханымыннан база бир ужуражышканын өңүр болуп турары бо. В. И. Ленин аттыг Топ стадионун индирлерин болгаш улут спорт ареназынын шөвүн 125 муң хире кичи дола берген. Кайгамчыктыг каас чагай, үзөкүлөң чараш, шынап-ла өңдүр магалык көрүш чыгыланнар-нын мурунунга ажыттырган. Москвалык чымырын оң-базын чекек дег чагы хейн стадионун байыралдыг шимделди-биле дүтүп турар. Байнаар-даа көрөгө — туктар.

Хундуксуңун ийи шах. Чаа эрчим индирлерин куба өнүктүр — эштер Фидель Кастро Рус, Серхио Дель Валье Хименес, Гильермо Гарсиа Фриас, Рауль Курбело Моралес, Режин Боти Леон, Рауль Леон Торрас, Рене Вальехо Ортис, Коммунист партиянын болгаш Совет чазактын улуту-тукудары эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. С. Хрушев, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазын ораакчылары, ССРЭ-нин министрлер, Курне комитеттеринин даргалары, Совет Эвилелинин маршалдары, партиянын болгаш күрүненин эске-даа ажыдакчылары үнүп келгенер.

Дашкыч чурттарынын ССРЭ-де дипломаттыг төлөө черлеринин баштыңы, а ол ышкын хей санын дашкыч аачылар стадионга чедип келтиркен.

«СЭП-ге алдар!», «Вива Куба!», «Фидель — Хрушев!» деп кылгылар стадионга чыгылап турган. Митингиле келген кижилер Кубанын национал туктарын чылап турган.

Москветтин куеккомунун даргалы В. Ф. Промислов-дочпу эге сөс чууга-

лаан. Фидель Кастро Рус болгаш эске-даа куба өнүктүрүнүн мурун-биле Москвалык ажилчы чоңары, бугу совет кижилер хосталганын ортулуун маадырды улутунга байыр чедирип тур деп, ол меделгез. Эш Промислов маадырдыг куба улуска чал-быштыг байыр чедирген.

Совет Эвилелинин болгаш Куба Республиканын улустарынын аразында найыралды митингиле ажыттылган деп чарлааттыган.

Куба Республиканын болгаш Совет Эвилелинин гиминери сүр-күчүлүг болгаш байыраалды-биле чангылаң кылган улустарын Совет Эвилелинин болгаш Кубанын кайгамчык улут туктарын кийиктен самолеттар стадионун кыры-биле эртерге муң-муң кижилер адыш чаксап турган. Ийи чурттарынын улустарынын аразында бузулбас найыралды илергелгез догунар хөдөгү-чагайы-биле кийиктип турган.

Найыссылаңдын ажылы чоңарынын төлөөкчилери: станок тудууну «Кызыл пролетарий» заводунун токары, күрне шаңналынын лауреады, коммунист күш-ажыл бригаданын удуруткучу Н. М. Кузьмин, ССРЭ-нин Эртемдер академиязынын корреспондент-кежигүчү, Ленинги шаңналында лауреалы Н. Г. Басов, ВЛКСМ-нин Москва хоорай комитетинин секретары Б. Н. Пастухов олар чүгө чуугаалаңар.

Олар шүптү Фидель Кастрога болгаш оон дайынчы эштерине чүрктин ханымыннан байыр чедирин, Кубанын улутунга найыралды болгаш изиг байырын эстерин бараалгадып турганар. Куба революциянын тинделгез — ол дээр «Төрзөн чүрт, азы өдүм! Бис тилээр бис!» деп эрестиг эстерин бодунун бадылазы кылдыр шилги алган маадырдыг улустун көргүш чок чорунун төөгү-дүр деп, ораторлар оңалзап демделеп турганар.

Найыссылаңдын ажылы чоңарынын төлөөкчилеринин чуугаалаңы болза революстү Кубанын чедиршикчилерин империализмдин эжэргелдин болгаш шымыкшыңынын өскөдүп турар. Ынчалар-даа бистер: куба улус бодунун Социалист революциянын Чангыс аай партизанынын удурутгалы-биле улам-на чаа-чаа тинделгелерин чедип адыр дээрзиң бижы-биле билер бис.

Чаа амдыралды тургузарда Кубанын улутунга совет кижилер кезээде акыл-думна өзү-биле дулаалар апар деп олар оңалзап демделгез.

Эш Фидель Кастро Руска Совет Эвилелинин Маадыры атты тыпсыр дугайында ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун ЧАРЛЫ

Маадырдыг куба улустун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруду тинделгелди демиселди организаастарыңа эш Фидель Кастро Рускун шыларангай ачы-хавыязың, тайбыңнын болгаш социализмдин улут херзеге оон кийрген төлөптүг дээди салышканын барындаалааш база акыл-думна совет-куба найыралды бижылаарыңа болгаш хөжүдөңгө оон улут ролун демделгешившаа, Социалист революциянын Чангыс аай партизанын Национал удурутгалынын Бирги секретары бол-

ган Куба Республиканын Революстүг чазанын Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус Ленин ординни болгаш «Алдын сылдыс» деп медалды бербишкан, аңаа Совет Эвилелинин Маадыры атты тыпсыр.

ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев, ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Секретары М. Георгадзе.

Москва, Кремль. 1963 чылдын май 23.

Митинг хадгынган деп чараан. Оркестр Куба Республиканын болгаш Совет Эвилелинин гиминери куусеткен. Спортун улут ареназынын кайгамчык делегем девискээринин бугу будунарындан «Юль 26-нын маршының» омак, өөрүшкүдү алгады чыгыттайын турган.

М. ГЕРСИМОВ, А. ДЕНИСОВИЧ, Б. ЛУБЬЯНОВ. (СЭТА-нын корреспонденттери).

Ленин ординни болгаш «Алдын сылдыс» медалды эш Фидель Кастро Руска тывыскан. Хулаап алдышкыга олуршканнар Совет чазактын улут шаңналын алган куба улустун баштыңызыңа чүрктин ханымыннан найыралдыг бижылаарыңа болгаш хөжүдөңгө оон улут ролун демделгешившаа, Социалист революциянын Чангыс аай партизанын Национал удурутгалынын Бирги секретары бол-

ган Куба Республиканын Революстүг чазанын Премьер-Министри эш Фидель Кастро Рус Ленин ординни болгаш «Алдын сылдыс» деп медалды бербишкан, аңаа Совет Эвилелинин Маадыры атты тыпсыр. ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев, ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Секретары М. Георгадзе.

Москва, Кремль. 1963 чылдын май 23.

Митинг хадгынган деп чараан. Оркестр Куба Республиканын болгаш Совет Эвилелинин гиминери куусеткен. Спортун улут ареназынын кайгамчык делегем девискээринин бугу будунарындан «Юль 26-нын маршының» омак, өөрүшкүдү алгады чыгыттайын турган.

М. ГЕРСИМОВ, А. ДЕНИСОВИЧ, Б. ЛУБЬЯНОВ. (СЭТА-нын корреспонденттери).

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салганы

Май 23-те, Кремльдин улут Ордунга совет-куба кады кылган меделгелге ат салган. Меделгелге Социалист революциянын Чангыс аай партизанын Национал удурутгалынын Бирги секретары, Кубанын Революстүг чазанын Премьер-Министри Фидель Кастро Рус болгаш СЭКП ТК-нын Бирги секретары, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. И. Пономарев, А. П. Рудakov, В. И. Титов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленинин Даргазы Н. С. Хрушев олар ат салган.

Совет-куба кады кылган меделгелге ат салып турда эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефре

Эш Н. С. Хрущевтуң чугаазының уланчызы

(Уланчызы. Эвези 1-ги арныда). Бүгү аныкшылдыгү уластарының политика болгаш мораль талазында күчүлүлү дөңгөмөңгөн ачылыш болду. Бүгү болган Совет Эвилелинде АПШ ышкыш аяруу чөпөкчөсү ийе күрүгөнүн дайынчы үскүлөжүшкүнү тургустуну болур айымдыг аптарган турганы-биле, Кубаны болгондун тургустуну күрүгүтүсү тус черини турганында бүгү делегейиниче шилчөө турган. Ол үдөгүн мындг байдлаа чүгүл угаарымыдыг чөпөкчөсүлөгө үндөлтүгөн арганы дилеп тывары эргежөө чүгүлө апарган.

Кариб далайга кризисти ишчаар шиптирлөөрү дээр, америк дайынчылардын планарын болдурууда уластарын болгаш чылын соруугалары дөш миллион-миллион кижилерни алаче чыгар баа ууткап чок кылырынга белен кижилерин холу-буду империализмниң эң-не дөмбөзар агресси болуктерин уду уластарын чыгыс эи болгаш сыйры каттыжкыны дүжашкан. Ол дээрге куба улустуң революсуу чаалап алымшыкынын камгаал алган, социализм чурттарынын авторитетин улам бедик көдүргөн, бүгү-ле чурттарын уластарына санап четпес түргөлдөп, котарады болгаш үргөлдөшкөн кылды болгаш турган бүгү делегейни терморолуу дайынчыны айымдык чайлаар арганы берген тайбын болгаш тайбын кожа-хөлбө догунаарынын политиканын тилегезин ол болган.

Кубаны бөтүлээринче баа харында мавар дайын халдашкынын кылыры чыгыртып турар «калчалыг» үнөр Американы Каттышкан Штаттарында ам баа катан мычалып турар апарган. Чамдык сенаторлар болгаш Пентагонун чамдык ажалдашкыны Кубага хамаарыштыр оон-да шарын политиканын чурданы эргежөө чүгүл дээринин тургыныда чуугаал каап тургулаарлар-дыр. Ол бүгү аныкшылдыг салдыртпес аржажок. Ол ажалдашкылар өрткөп чылап октябрь айда Кариб далайын девескөрөгө болганы ышкы кризисти баа катан тургузарын болат турар эвес мынаа!

Бир эвес АКШ сарымалдыг чоруктуң чуугаалын үлөвөй, байдалды шын угаар көрөс болгаш айымдыг орукче болун кыр тыгыра бээр болза, мычан бүгү делегейге өрткөп чыдып октябрь айдагы байдлаадаа коргунуч айыла тургустуну келип боар дээрин шыгымын-биле демделээр журулур. Бир эвес империализмни агресси күштери мындг байдлаа тургузуп келир чүе болза, ол кризисте 1962 чылда уш-тууланы ышкы арга-биле үнери дыкка берге болур.

Каттышкан Штаттар берген азазынның урей бээр болза, оу кара-сагыштыг чорук кылдыр көрдөн эске арга чок. Мындг чорук бүгүрөлдө үндөй-биле чок боудур апар, а үндөй болганда чуугаал-жымшык кылып болурун арганы бергенде болур. Бир эвес Каттышкан Штаттарын чааа чеди алдынган чуугаалжымшыкыны быжы-биле сатыс болгаш байдлаады чилдөлдөрүнүн орунуче кирер болза, делегейге артын чылын Кариб кризисин үндөлдөшкөн-даа айымдыг байдл тургустуну келип болур дээр ои илден-дир.

Мындг таварылдаа бис боттарымысты интернационалдыг хулааге-висти, акы-дуума куба улустун мурунуга боттарымысты хулааге-висти хууелин, оларга дуалаар апар бис. Ол-чөпөкчө-биле опоктамнар, дөргөлөр, улустарын салым-чөү-биле ойваанаар!—деп, шыгымын-биле бис чуугаалаар журулур бис.

Кариб далайын девескөрөгө байдлаа чогумчуларына Куба Республиканың Революсуу чазанын Премьер-Министри Филадель Каструнун саналдаан, сурагыл беш пунктузуга үндөлдөп тургаш чеди алдынган туруп болур деп, бис санап турар бис. Куба улустун чөптүг негеделирин Совет Эвилели, бүгү социализмни чурттар, бурунгаар депшкелдегү бүгү кижилерге дөңгөп турар.

Делегейни социализм системаның күчүлү өсүп, национал-хосталгалыг шимчөшкөн улам-на чаа-чаа чедишкенин чеди ап, капитализм чурттарда ажалын азынның революсуу демисе калбарып, бүгү бурунгаар депшкелдегү күштерини тайбын болгаш демократия, улустарын амдыралчы эрелери дөш шимчөшкөн күштерин турар апарган чорук—бистия үенин даады күштери. Бистия кадыктары ыска-ла илден өзүп баа быжыгып турарынын херезин болу берген.

Ленинни Төрөн чүрү, Улук Октябрьин төртүтүгөн чери—бистия Совет Төрөн чүрүсү, улам-на күчүлү болу берген, бүгү чурттарын ажалды чоннарын интернационалчы херезге бөдүнү үдүн киирп турар.

Бистия үвастин бүгү бурунгаар депшкелде, бүгү-ле хосталгалыг шимчөшкөн өсүп турарыны бистер, коммунистер өртүр турар бис. Француз империализмге уду аздыр улустун хабгамчы тилегезинге-даа, амдыралчы Дээр байдла дөш француз дагыларын демиселени тилегезинге-даа, бис.

бүгү сагыш-сеткилден баа болур чедирип турар бис. Реактивни күштери-биле чидг демисе дөңгөп, итали коммунистерин парламент сонгулдарына чедирип алат тилегезинге өртүр турар бис. Каттышкан Араб Республиканың ажалчы чоннарын Асудан платианын туудунга чедишкени бисти өрткөн. Фашизмге болгаш монополияныг бүгү талаалыг эрге-чагырганы уду демисе амынның харнамай турар болгаш португали колонизаторларга уду агонияны уластарының демиселенге болгаш португали баа ислан революсуларын маалдыр чорууга бис байыр чедирип турар бис.

Революцион демиселери каа-даа—Европага алы Африкага, Азияга алы Латин Америкага-даа бол, чедишкени-ре чеди алза—ол бүгү, амында барып, бүгү кижилерге төрөгөтени хостарының улуз херезге бараан болушкун турар.

Чер дегейин бүгү уластарын социализм талааныг халдашкын оралдашп турар бис дээрин марксисчилер-ленинчилер кымдан-даа чажырбай турар. Ону бис делегей аренамында эң чуугаа сорулгачы кылдыр көрүп турар бис. Ичанга, ол сорулгачы кангы орукче чөпүр олар бис? Бис олче дээр өскүрдүгүн орту-биле эвес, бөдүвүстүн бун-чүрүмүсү эске улустарга албадарынын орту-биле эвес чөпүр олар бис. Социализмни ал-аларын бис чогаалдык күшчө-биле, хосталган улустарын тургузуучу улуз күжү-биле, ажалын чоннарын революсуу энергияны-биле көдүрүп, делегейге күштерин денгизүүн чайгылы чок өскөртүп турар бис.

Эрге-чагырганы чаалап алган соода, экономак тургузушкунун айтыртыр коммунистыг партияны мурунуга, улустун мурунга бирги элчеге мип үндүртүр, социализм тургузушкунда боттарымысты ажал-агы чедишкени-биле делегей хөгжүлдезини чорудууга миптирлер саалдарын чедирип бис дээр дугайында В. И. Ленинни айтышкынын барында-ла турар бис. Социализм чурттарыны бундукчу күштери улам дүргөн хөгжөзү тууду-на, оларын экономикаг потенциалын улам бедик үдүлдүгөн тууду-на, капиталдын даралында уду ажалчы чоннарын демисе улам бундукч болгаш чедишкенин көдүрүр.

Чаа ниитиле тургузушкун тилдөрүн дугайында айтыртыр пролетариат, ажалчы массалар, чурт буржуазия улзуу агы демиселенге шиптирлөөр деп марксисчилер-ленинчилер санап турар.

Иччала-даа, ол дээрге социализм чурттар капиталист чурттарның ажалчы чоннарын чыг тургузуу бакташ дээр агы демиселени даштында турар дээр ол эвес-тур. Чок, социализм чурттарыны улустар бүгү хосталгалыг шимчөшкөн хөгжүлдезинге аж-жок улуз, өздүр турар салдарын чедирип турар. Социализм система экономикаг чарыштын чорудууга тилегезин чеди албышан, чаа тургузушкун улут артык шынарларын бүгү делегейин мурунуга көргүзүп турар. Чүс-чүс миллион чаа кижилер амдыралдын бөдүнү хүн бурдети фактыларын да коммунизмни тургузуучу улут аргалында бүтүрүп турар болгаш оң талааныч шиптирлени-биле киирп турар.

Тайбын кожа-хөлбө догунашкыны болгаш капитализм биле экономикаг чарыштын байдлаа-рында дайын сөлдүдеге үдө делегей аренамында агы күштерини денгизүүнү үндөшкөн өскөргөлөр болган. Агы үдө империализм эвес, а социализм, агы үенин революсуу күштери, боттарынын содал болгаш национал хосталгалы дөш демисеж чурттар бүгү улустар делегей хөгжүлдезини кол улаанышкыны толардык турар.

Делегей аренамында күштерин чаа денгизүүр байдлаа делегейни терморолуу дайынчы чайлаарын бөдүрү боттуң соруга кылдыр тургузарынын арганы төүдө бир дугаар-ла берген. Империализм массалыг хыдышкыны өлүмүгү чөпсөз өшкөн алган төүтүгү мындг харысалгалы үдөнде, агрессия-ларны кымчытыр болгаш дайынчы орун боогдан шыдаар аргалы күшүн делегейге бары, бо дээрге күш-ажалдыг бүгү кижилерге, бүгү кижилерге төрөгөтө аас-кежиктир.

Чижек кылдыр сөлдү чылдарын төүтүгүп ап керээл. Терморолуу чөпкети тургускан соода, колонизаторлардан хосталган кайы-бир чуртке империализм хөй улаа халдаан, ол чуртка колония-ленинчил денгизүүн катан эгдери аралдашкан. Иччала-даа хосталган улустарын удуранышкыны болгаш социализм чурттарын дөңгөп ол агресси күштерини ал октап турган.

Тайбын болгаш социализм дөш демиселге аргаар улам болгаш олар хүн бүрү өздү турар. Ам Барын талаанын эгези хөй удурткучулары бис делегейге күштерин тодаргай денгизилген тургузууа берген деп демиселешкен, бистия күчүлүсү худуло көрүп турар. Ол денгизүүр социализмге ажалдык кылдыр чайгылы чок өскөртүп турар дугайын шыныг түвенин эрге-ажымы дөш худуло көрү чүгүлө болгаш, ол медделелдер-биле маргышпас бис.

Аны-агы социал тургузуугу чурттарын арзында харылааларын кара чыгыс сарымалдыг принци-ди болза тайбын кожа-хөлбө догу-

нашкын дээрин марксисчилер-ленинчилер барында-ла турар. Ленинни биске чыгы болур ол политиканы бист даштык политиканын кол улаанышкыны деп санап келген болгаш санап турар-даа бис. Бо политиканы бис, кажан империализмни каттышкан күжү-ден дык кошка турган үенисте-даа чорудуу турган бис, бо политиканы ам-даа, кажан күштерини денгизүү-рү биске ажалдыг кылдыр үндөшү биле өскөртүп турар-даа чорудуу турар бис. Тайбын кожа-хөлбө догунашкынын принциптерин тилегезин дөш бис моон солгаар-даа чайгылы чок демисежир бис.

Капитализм чурттарда ажалчы чоннарын агы демиселени калбарыла, национал-хосталгалыг шимчөшкөн чайгылы чок эеринге тайбын кожа-хөлбө догунашкын таарымчалыг байдлаарын тургузуп турар деп, бистия партияныс төзөө саап келген. Хары, кажан социализм чурттар тайбын аныкшылдыг бүгү улустар-биле ажалдашкы алган, империализмни агресси күштерин доктадып турар тайбын кожа-хөлбө догунашкынын мындг байдлаарында хосталгалыг шимчөшкөн бүгү делегейге онза күш-биле калбарган дээрин делегейин ийги дайынчыны сөлдүгө улустарын революсуу демиселенин дуржуламы бүрүн бурдөрдө дөш керүскөй. Улустун херээ дөш чабыштыг демиселери баштап турар аларыг куба революция хары-на агы-агы социал тургузуугу күрүнерини тайбын кожа-хөлбө догунашкынын байдлаарында турган.

Харын тайбын кожа-хөлбө догунашкынын байдлаарында капитал чурттарына пролетариаттын ажал сөлдүгөшкөсү демисе, бөдүнү амдыралчы эрге-ажымы дөш монополияларга болгаш реактивни калчарашкыныга уду демиселенге оон сыйры каттыжкыла болгаш оорганозаг чөртү чайгылы чок өзүп турар.

Марксисчи-ленини партияларын удуртууга-биле ажалчы агы империализмни күштеринге калбак фронт-биле шаап халдашкыны чорудуу турар, мындг болганда тилдөргөн ол чеди алыр!

Ажалын шимчөшкөн коммунистерин салдары өзүп турар. АКШта, Барын Германияда, Испанияда, Португалияда, Грецияда болгаш өске-да чурттар коммунистерин таварыш турары каржы-лошкун истеп сүрүшкүнү туражок, олар капиталист чурттарын ажалчы чоннарын ортузда боттарынын салдарын калбартып, монополияларга болгаш реакцияга уду улустарын күштерин каттыштырарына чедишкенин чеди ап турарлар.

Демиселге котарады болгаш маалдыр чорукту үдөш билдир сөз коммунистер, бүгү совет кижилер капитал чурттарында бистия агы талаа-биле акы-дуумаларымын революсуу түрүтүп болгаш бердигин чоругун мурунга мегейип турар. Бис эштер Салам Адиль, Хулан Грима эштер, боттарынын амы-тынын коммунизмни улуз херээ дөш берген ажалчы агынын мындг кайгачкы оолдарынын тураскаалын мурунга боттарымыс баштарымысты мегейтип турар бис.

Эштер! Делегейни буржуазия кижилер төрөгөтени мурунга хай ара херектерин үлөгөтөп, ичларга оларын эң-не бужарларын бил-рээл—ол дээрге Африканы, Азияны болгаш Латин Американы улустарын империализмни күданын турары боар. Олар дээрбөдүр лег, булду дити үдөшкөн, чүс-чүс миллион кижилер каржы-дошкуну-биле мөлтүтүүн эргези боттарына ажалга алганар. Чер бөмүрүзүн чурткач чонуну хөй эези бооп турар империализмни күданын турган, улустарын үдү-үзүүнү чеге ажыг-шүжү болгаш хоозура, чеже хан болгаш карак тажы онажырын кым хемчээп шыдаар боор!

Төгүтүн ол өң өлү чөптү эвес чөртүн моон солгаар бөдүрдөс ужуру турган. Колонизалдыг даралдыг бүгү системасы амыз хурааларын үеи мыкшап байдлаа турар. Бистия хунеривисте Азияны девескөрөгөн 90 агы хузу болгаш Африканы девескөрөгөн—80 хире хузу тускай эргези күрүнерге хамаарыш турар. Шаангай колониаларын ордуна 50 агы тускай догунаа күрүлөш тытып келген. Империализмни Азияга болгаш Африкага тургусканы ажал улуз колониалдыг кара бажыны буза шаштыган. Латин Америкада империализмни бөдүнү аядаа чер чидешкени турар.

Колониалдыг системаны чайлаш чок буураарынын дугайында, делегейин салым-чөпүн шиптирлөөрне бүгү улустар киржир апар мындг үе келир дээр дугайында улук Ленинни өртүр сөлдөз сестери боттарыны турар.

Октябрьда тилдөн Совет Эвилелини ажалчы чоннары улустарын бөдүр хосту амдыралчыны үндөшкөн салган. Октябрьни социализмни уду революцияны тилдөргөн, социализм тургузушкунуна бис чуртун чедишкенин колониалдыг системаны болгаш капитализмни бүгү делегейге тергидели божанаткан. Октябрьни өртү-биле Кыдат Улуу Республика болгаш Европанын баа Азияны социализмге өске-да чурттары хөгжү чорупкан. Ичанга, колониалдыг системаны бүрүн буурап дүжөргө-

улам-на эң эки байдлаар оон-биле тургустунган.

Азияны, Африканы, Латин Американы колониалдыг даралдан хосталган улустары чаа амдырал дөш демиселге улам-на сыйры каттыжкан Совет Эвилелини ажалчы чоннары оларга күзөп турар.

Колониалдыг колониаларга тергидиг турган үенисте капитализмге бун-чүрүмү анаа күштүү-биле өшөртөдү келгенер. Колониалдыг система буурап батканда болгаш империализм уду өлөтүргөн, олар боттарынын дамыларын колониал турган хөй чурттар артырып калган. Ичанга, чамдык таварыштыларда өскөргөн чүе чүдө дээр, мурунда ак-кештиг мөлтүк чүгө чөпүр болган, а олар чөртү барганда чүгө чөпүр болган капиталдыг кара кештиг адилдиклери чыдып калган. Мөлтүкчүлөр болгаш мөлтүкчүлөр — дөмөй-ле кара кештиг болза-даа, олар боттарынын кара кештиг эштери каржымы-биле мөлтүчүрү тургузуур турарлар.

Агы демиселенин айтырларыны дөңгөп өңүс эе, а кижиниң идея болгаш агы талаа-биле тургузуу чугула. Колониалдыг даралдан хосталган чурттарга демисе калбар болгаш чүгө күш-ажалдыг тилдөргөнү-биле, кижилер мөлтүчү чорукту ууткалар-биле холбоштыр анык күрүнерин бөдүрү-ла чөптөтүшкени хандыгынан түрү болур.

Политиктиг хамаарышпас чорукту чаалап алдыр дээр, даштык монополияларын даралдыг аяда-ла колониал болгаш чартык колониал чоруп чурттарын улустарын бүрүн хосталганы ол эвес-ле болгай. Экономикаг хамаарышпас чорукту чеди аларын, бөдүнү экономикагын дүргөн үдөшкөн, социалдыг депшилген, улустарын амырал байдлаарын экинжирин хандыларынын сорулгасы хосталган чурттарынын мурунуга тургузушкун келген. Колонизаторларын, империализмни хөй чүс чылдар дурдунда тергиделин түндөлдө тургустунган хожадашкыны ажал өрткөп төзөө, ол чурттар конгү хөй чүдүдери кылдыр апар.

Боттарынын экономикаг хамаарышпас чөртү дөш, социалдыг депшилген дөш демиселге хосталган чурттар хамкытын мурунда боттарынын хузунда күштерин даяр апар дээр чөпүр билингер. Иччала-жок, колониализмни үр үдө тергиделин түндөлдө чилчип үзүлгөн болгаш хоозура ол чурттар даштыкыдан дуаламчы чокка боттарынын экономикаг хожадашкынын мыска хуусада жуукаар, колониал чоруп чурттарын болгаш улустар талаа-биле сайыраган чурттарын арзында ол үзүктөшкенин мылгаты ажал өрткөп көчүрү берге болур.

Национал-хосталгалыг шимчөшкөн бүгү талаалыг дөңгөмөңгөн болгаш бүгү талааны дуаламчыны көргүзгөн бөдүнү интернационалдыг хулааге-висти Совет Эвилели болгаш социализм бүгү чурттар саяп турарлар.

Национал-хосталгалыг шимчөшкөн дуалаары дээр херек кырында чөгүм чүл ол чычпа? Ол дээрге, бирээде, хосталган чурттарын иштэ херектеринге империализмни холгаарла киржир чоругуа уду девескери, даштык даралга уду чөптү демисе адил чорудуу турар улустарга бүгү талаалыг дөңгөмөңгөн, оон иштине чөпөкчө-биле дөңгөмөңгөн киргүзөри-дир. Ийде, неолоо-низмни кангы-даа хевирлеринге уду девескери, боттарынын чурттарынын экономикагын хөгжүдөр талаа-биле анык күрүнерини улустарына дуалаары, делегей аренамында бүгү талааны дөңгөмөңгөн ол чурттарга көргүзөри-дир.

Азияны, Африканы, Латин Американы улустары-биле бөдүнү харылааларына хары-на ол принциптерин Совет Эвилели удуртууга болдуруп турар. Дүңгү колониал болгаш чартык колониал чоронарга социализмни чурттары дуалаашп, холун сунуп турарлар. Бистия дуаламчыны өскөргө чок, а социализм чурттарынын политиканын үндөш, принципиди укканынын илдерилген турар. Ийет, оон өске болур турган бе ичанга? Бистия идеалымыс— ол дээрге, агы улустарын деп эргези, акы-дуумалык чорудуу, кангы-даа—агы талаа-биле-даа, национал талаа-биле-даа даралдыг уутка-ры-ла болгай. Индонезияны тропиктер ортуларында, Африканы элдерини ховуларында азы Муруну Африканы дөгемеринде-даа чурттарын хандык хамаарылга чокка, мында бүгү ажал-ишчилерини негеле-херектерин баа сагыш чогаалкылары биске чөпк болгаш чөптө болдурун.

Бөдүнү төрөн чуртун катан каттыштырар дөш, америк империализмни болгаш Демини саттыкыны бөдүнү даралдын Муруну Вьетамны хостары дөш вьетам улустун демисе-биле бөдүнү эстетик каттыштырлыганы Совет Эвилелини улустары илдерилген турар. Бөдүнү төрөн чуртун катан каттыштырар дөш, Муруну Керейни хостары дөш көрө улустун демисе-биле эң-сеткилин Совет Эвилелини улустары каттыштырар турар. Төрөн чуртун хамаарышпас чөртү болгаш нейтралитеттиг быжылаар дөш доо улустун депшилген күштерини демиселенге эң-сеткилти каттыштырар турар бис.

Бистия дуаламчыны сөлдө-

згы кылдыр шериг баазаларын болгаш конча алыр керээлери негелери турар бис, чагыры аларыныг дугурагаларын кытта-даа албаарынын турар бис. Чагаайдырлыгы хоозун мактамышкыны-биле анык күрүнерини дөңгөмөңгөн турар бис, чазилерин баянган негелери-биле оларын сеткилди хомудай турар бис. Бистия принциптерин—дөш өрт болгаш бот-боттарын хундукжери-дир, Азияны, Африканы, Латин Американы улустары социализм чурттары боттарынын илдерилген өшүктери кылдыр көрүп турары эдөптеге бе, ичанга.

Тилдөн пролетариат болза империализм дарлаткан бүгү улустарын национал-хосталгалынын быжы чөпөкчө турар деп бистия улуз башкысы Ленинни Октябрь революциянын мурунда-ла чуугаалаан чагыгынын анык национал күрүнери-биле бөдүрүтүп харылаавыска удуртууга болдуруп турар бис. Империализмге уду демиселге чедишкенин үндөш магадамы болза агы үенин революсуу улуз күштерини: делегейни революсуу ажалын шимчөшкөнни; дарлаткан улустарын национал-хосталгалыг шимчөшкөнни; бүгү делегейге тайбын, демократия болгаш депшиле дөш туржукчура бүгү күштерини ажал-чорудууларынын арзында харылаавыс болгаш чыгыс өңү болу турар деп чөүгө быжыг-биле бундукч бис. Антиимпериализмг демиселге чаа чедишкенин магадамы бо күштерини сыйры каттыжкымын.

Улустун мурунга кавды төөгүтү харысалганы боуга алганга, оларын мурунга төөгү кайы хире улуз сорулганы салганы коммунистер тодалы-биле билип турарлар.

Социализм чурттар, хосталган улустарын шимчөшкөн, делегейни депшилген бүгү кижилерини күженишинын улам улуз күшүгү болдуруп төзөө, делегейни чурттарынын ажалын агымы «Бүгү чурттарыны пролетариатты, каттышкыр!» деп «үм чок лоузинг ала-биле бөдүнү хулааге-висти улам сыйры каттыштырар херек.

Революсуу күштерин чартыктыр чорук-биле, ол чартыктырлыгы кангы-даа хевир-биле чорутушуп тураа, шиптирлөгү демисежир эргежөө чүгүлө.

Агы барында-ла, диптер дайы-биле, кезини өңүтүп айы-биле азы өске-да шимчи-биле илгалашкы—бо дээрге ажалчы агыны, бүгү чурттарыны ажалчы чоннарын күштерин каттыштырар турар ол эвес, а оларын чарылаарып турары ол-дур. Мындг ылгаашкыны революсуу күштерини хожадыны турар болгаш ажалчы чоннарын баазарына революцияны дайын-маршалы дуалаар. Бо принцип империализмни таарындар, чүгө дөш оларын дээрбөңгө чүгүтүп, оларын «үдежир болгаш чыгар» деп араатыныг хоюлузун күссөдери дуалап турар.

Коммунист шимчөшкөн чалгыс эви, делегейни социализм системанын чурттарынын сыйры каттыжкымын божаннардыр бис, келин империализм уду чыда-даа көрүп турар дээрин бис шүтүвүс эки билдир бис. Социализм чурттарынын дайын-биле ажалчы эвес чөптү чүвени империализмге улам-на ханы билип турарлар. Ийи системаларын экономикаг тайбын чарыжыга бистия ажалчы чоннары олар билип бер чидарлар. Ичанга олар ам социализмге дем-каттыжкыны, делегейни бүгү коммунист шимчөшкөн чарыларынга илдер салып турарлар.

Антикоммунистерин сөлдү үдөгү өжөңгүн шуугаанынын арзында чаа нотаны мынша болур. Барын чүктү чамдык стратегтери болза социализм чурттарынын күштерин өскөн тууду-на оларын араты иштик чөртүдөөр дайныр апар дээрин барында-ла турарлар. Киржир даан, социализм чурттарынын экономикаг болгаш оларын күчүлү өскөн тууду-на оларын арзында ажал эртимес чөртүдөөр үптү көр чөптөс боор деп, империализм илдер турар-дыралар. Олар социализм делегейни боттарынын кулажы-биле хемчөкөсөп турар мыкшап-тыр.

Социализм чурттары чарыларын оралдаштырар, империализмге өртүр делегейин салга болуп артып каап турар националист артышкыныны өскүрдөргө онза илдер турарлар. Социализмни дайын-биле бис: Силер, дөргөлөр, бо азы-биле баа-ла ирадыр шөкүпү албас силер! деп, шуут, чуугаалаар журулур бис.

Социализмни дайыннарынның мындыг чименишкенингерге уду коммунистер хажык чок интернационалдыг политиканы чорудуп турар. Коммунистер социализм чурттарынын арзында эң-харылаага ден эрге болгаш национал бот-эргени хундукжерины принциптерин быжы-биле сагып, чурт буржуазияны эрге-ажыктарын болгаш оондай байдлаагы шыгым барында-лап турар. Оң-биле калза, пролетар шимчөшкөнни интернационалды эң-сеткил каттыжкымын чыгыш социализм чурттарынын коммунист партиялары бөдүнү политиканыг чүгө бөдүнү чуртуну эрге-ажыктарын эвес, харын бүгү социализм системанын эрге-ажыктарын барында-ла, найырады, бот-боттарына дуаламчы болгаш кады ажалдашкымын быжылап турар.

Пролетар интернационализмни бедик принциптерин хайымы-биле билиринге болгаш амдыралга хажык чок боттандырынга, национализмни кангы-даа илдерешкенингерге уду өштөк чок демиселге В. И. Ленин бисти өрткөкөн.

Национализм болза ревизионисти болгаш догматичи үдө-бөдүлдөрүн үнер дөстөрүн бирээс болу берип болур деп чүвени амдыралчы көргүзүп турар. Моон журунда коммунистер болза коммунист шимчөшкөнни хулаагенин чалгыс эви быжылаарыны, делегей хөгжүлдезини бүгү чорудууга оң салдарын улустарынын эрге-ажымы дөш марксисчи-ленини теорияны бүгү хажыдыларына уду, барын оппортунизмге-даа уду, «чөп» оппортунизмге-даа уду хажык чокка демисежир турар.

Бистия ниити сорулгасы болза, марксисчи-ленини өрөгөдиге үдөшкөн, делегейни коммунист болгаш ажалчы шимчөшкөнни чалгыс эви бүгү талаа-биле быжылаары, улам мындг сыйры каттыштырары болур.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ БОЛГАШ КУБА РЕСПУБЛИКАНЫҢ УЛУСТАРЫНЫҢ АРАЗЫНДА НАЙЫРАЛДЫҢ МИТИНГИЗИ

Эш Н. С. Хрущевтун чугаазынын төнчүзү

Эйталян. Шың харымы аларыга дуулап болур бис.

Капиталист чурттарында деп-дээр социалист чурттарын улетур бугуруулагы улам дүргөтүп турары хамыктын мурунда ажал-агыллы чоруларынын социалист принциптерине, бугуруулагы чепес-хереселени иштетип өчүрү болур чорукка бистин экономикалык үйлөткөнү тургустунга-биле, оон улустун холунда болгаш планын болур турары-биле тайылбырлаттынар. Бистин чедикшилеривистин чакыды мында, социалист тургузууну күжү мында, «Орус хуулаагы» — оң дээрде

марксизм-ленинизмни боттамыш турары болур.

Эргин куба өнүктөр!

Эштер!

Бистер силер-биле кады, социализмни бугу-ле чурттары-биле кады Маркстын, Энгельстин, Ленинын үгүтүн адаа-биле, Париж Коммуназын болгаш Октябрь революциянын дайчы түгүтүн адаа-биле коммунист келир еске чоруп орад бис. Ол революстуг туткун алаанга чөр кырын улустары улам хөйү-биле чыгып турар, ычангаш бугу кижилер, эрги делегейни кичирип ап октапкан. Боттарынын бугулу тегүтүтүн үзүнчө, коммунизмин үзүнчө кирер

өл кайгамчык эки үе ам ырак эвес. Келир үе дөш демиселчи, коммунист ниятелидин тургузуу булурунан артык аас-кежик чок.

Бистин чуртарымытын улустары чангыс аай революстуг соруу-биле, бурнулар нияти чүткүл-биле сырым каттышкан, бистер чангыс чыкаал-биле, чангыс эчир сорулга чоруп орад бис!

Бистин найыралымыс быжыг болгаш бузулбас. Ол найырал дагың кара суу дег арым, күш-ажылыч кижилерин дынымы-биле хол туткун мединежер дег быжыг. Совет улус боттарынын куба акы-дууларын-биле чедикшилерин болгаш бертелир денте хуважып турарар. Са-

гым-сеткидин ханымдан өөскүп турар ол изиг найыралды кошкандыр, соодар мындг дракшыллар, мындг океаннар чок.

Бистин улустарымытын политика болгаш экономика талазы-биле кады ажыдажылганын, култура салгыч чүткүнүнүн, салгыч-сетки талазы-биле улам мындг чокушулашканын деген орус бистин мурун-вуста ажалтын турар. Бистин найыралымыс улам-на чаагай үрүндөлдү болур, бистин улустарымытын бот-болур байлакшыл, социализм болгаш коммунизм бистин бурнулар кады чоругурусту дүргөлдөр.

Совет Эвилелиниң болгаш Куба-

нын улустарынын бузулбас, акылна найыралы делгереп база хөгжүп турар!

Социализм тургузуп турар мадырлыг куба улус дегерени!

Куба улустун дайчы аялгырады — Социалист революциянын чангыс аай партиясы делгерей!

Куба улустун төлкөчүлерине, оон мадыры болгаш баштычым, бистин улус өнүгүсү Фидель Кастро Руска байыр!

Революстуг Кубага ура!

Вива Куба!

(Эш Н. С. Хрущевтун чугаазын динимтиг, үргүлчүлөдиг адыш чангышыны хөй натап үзе кирип турган).

Часык хову ажылынын хүн демдеглели

Бо чылын картофель бугуруениң байдалы үндөзүн-биле эки-жилди, оон садым аларынын планарын мааыла күсүдерин хандырдып тургаш, хоорайларын база улустур төптериниң чурттык чоңу картофель-биле хандырар сорулагы шиптирлариче СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ин Министрлер Чогулуна көзүнө ажал-ишчилерин кыйтырган болгы.

Картофельниң болгаш өске-даа култураларынын белик дүжүдү дөш демисежирине эл таарымчалыг үе ам бистин республикада тургустунган. Республиканың хөй-хоң ажал-агыллары тараа култураларын, кукурузаны, өңгөр сөксөзүн чажып тарымы-биле чер-тууганын чоруду турарынын дугайында маа-чаа мөзалер кэп турар. Ол үндүг култураны тарым өстүренин колхозтарнык болгаш совхозтарнык хөй муруу муруузулар артык үнөсө көрүп турар апарам өөрүчүг. Ону дүржулгады механозаторлар өстүрени-биле боттарынын холунга шуут алаанган. Чоон-Хемчик районун «Чыраа-Баж» совхозун, Каа-Хем районун — «Коммунизмче орус», «Октябрь 14 чылы» колхозтарын, Улуг-Хеминиң — «Күш-ажылдык хову» көдөз ажал-агыл артели болгаш өске-даа ажал-агылларын оң чикезин көргүзүп болур.

Би-Хем болгаш Каа-Хем райондарынык механозаторлар, хову-ажылаачылары картофельди шалпын олуртуу дөш чаршита кымын-даа мурун чоруп турарлар.

Ындам-даа болза республиканык колхозтарында болгаш совхозтарында май 24-ке чедир күлгө 800 гектар хире шолак картофельди олурткан азы ол планын күлгө 26,3 хуузу боуп турар. Ычангаш картофель олуртурунун темпири дыка оожум дээрин ол тодагаш көргүзүп турар-дыр. Ында бугуруе эргелигин мыйрады чангыла турар Чоон-Хемчик районун (партиком секретари эш Ондар, райком секретари эш Дилгиз) бистин чикекке эл болур, Ында күлгө тараа култураларынык, картофельди эвес, харин-даа өске култураларынын чажылганын хожулаштып турар. Оларны 365 гектарга тарым олуртуу планын тургаш-ла амангаа чедир күлгө 96 ганы майнык 24-ке чедир тарым олурткан.

«Искра» көдөз ажал-агыл артелиниң кежигүнери (даргазы эш Доктуу, парторганизация секретари эш Куулар) тараа култураларын чажып тарымын майнык 15-те-ле күсүсөйлөп болгаш, Ычан эш Доктуу бугу махина-техниканы кукуруза болгаш картофель олуртуруне кирер деп азаан. Оон бөрү чеди хонган, а оң шолдериле байлаа өскөрлөбө-лаа — картофель тарыламын оо кохоз ам-даа эгелеп кирбэн. Ында механозаторларнык ажал-агыл чорудурунун оожурга берген. Техниканы багай ачылган, чед андарыламы ооладаладымын-биле чорудуп турар. Чоон-Хемчик районун СЭКП ХХII съездин атыг, Ленин атыг колхозтар болгаш «Сүт-Хөл», «Тына» совхозтар картофель талазы-биле окта таарышпас турушта тарым айттыр керек. Колхозтар даргалары эштер Соколов, Юртаев олардан: СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-ин Министрлер Чогулунык Кыйгаларына Булуз ажал-агыл эгерге Эв-биле харымдарга деп болгаш силер бе азы ажалыгың холун ажалашкынар-биле кызмдарлаттыр деп болза турарыңар ол бе? — деп, айтырар укурду.

Бөгүн маңа Улуг-Хеминиң ажал-ишчилериниң дугайында база чугаалар апар-дыр, СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-ин Министрлер Чогулунык Кыйгалары оң ажал-агылларына шүптүзүңа чугаалажы көргөш, картофельди мооң мурундагы эвез дүжүтүп болур турганын чыдаагыларын илгертеп, ол үнөсү културанын нияти дүжүдүп көбүдөр талазы-биле хемчегерин айткан. Ынчалза-даа, ол дугайың күлгө чугаалажы биле сонла ажал-иш херек кырында козулабип турар-дыр, эштер улуг-хемчилер. Картофельди 490 гектарга олуртуу планнаан, а майнык 24-ке чедир оон күлгө 54 гага олуртканын, бо култураны чедир үнөсө көрбөп турар деп тайылбырлар апар. Улуг-Хеминиң улустукулдары 1962 чыла шоодаларын тузуп алгаш, күрүсөлөн картофель болгаш ногаалар диленин чоруп турганы таварылгалаан чогуур түнөсөлөргө мылааны тодагаш-дыр.

40 гектар картофель тарым олуртуу дээрде өвүрүнү ажал-агылларында мындам-ла улуг эвес план-дыр. А оң күсүсөйлөн чогуу мадымыл ичир! Денди багай. «Торгамы» колхоз күлгө 2 гектары, а «Коммунизмче орус» колхоз — чангыс-ла гектары олурткан. Өвүрде техника болгаш ажалыч кужу-лаа чедир болгаш, чогуур шолдерге чедир үрөзү-лаа белеп, а район болгаш колхозтар улустукулдарынын салгыс амыр, оуптай чорунуң уржуулан картофель савалдан шоодаларында салалын үнөсө көрбөз. Ычанар чажылдар чүсө болза база-ла жодаларында барып дилени колдир укурга таварым болур.

Чоон-Хемчик, Улуг-Хем, Өвүр райондарынык партияком секретарлары эштер Ондар, Чакар болгаш Семис-оол олар ажал-агыл бугуруне барып, оларда байлаам тодалары болгаш бо бүгүтүн чыдаагыларын тур ууткаар, картофельди олуртууларынын артык саймалары болгаш өске-даа култураларын чажып тарым планарын мааыла күсүдерин хандырар укурду.

Республиканык колхозтарынык болгаш совхозтарынык ховуларында тараа култураларынын чажылганын доозтор чыгаан, Майнык 24-ке чедир Тынага кичини-биле 254,3 муң аяг гектар черин чажып тараан ийнеке планын 87,9 хуузу чед берген.

Барымын хемчиклериниң соон артык бия-хемчилер тараа култураларынын тарыламын доозар чыгай берген. Ам күлгө 723 гектар черин чаштырар артык. Оларнык соондан каа-хемчилер чоруп орад.

Улуг-хемчилер болгаш чоон-хемчилер тараа култураларын чажып тарымынын талазы-биле муруну олуртууларын соолгу черге кууруттай бергеш, республика часык тарымагы доозарына шалтып кадым турар берген.

Республиканык дыка хөй ажал-агыллары кукуруза олуртуп эгелендир бээр он ажал хон берген, ынчалза-даа оон олуртуп доозупкан ажал-агыл чангыс-лаа чок. Эч мындагы Чоон-Хемчик, Каа-Хем, Би-Хем райондарынык кукурузачылары бо талазы-биле планарын 22-27 хире хуу күсүсөйлөп, Ычангаш олар оңа күжүсүнн хонинг ажалдары негетинин турар.

Тынаңык тараажылары! Майнык артык хонунерине кукурузанын, картофельди ногааларың болгаш өске-даа култураларың олуртуулазын дүргөлдөргө бугу күштериниң моңунерин!

Эш Фидель Кастро Рустун чугаазы

Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын Төп Комитединиң Бирги секретари, ССРЭ-нин Министрлер Чогулунык Даргазы эргин эш Никита Сергеевич Хрушев!

СЭКП Төп Комитединиң эштер! Совет заматылары!

Бис Совет Эвилелинде ам-даа алаан үеде турар-лаа болузууса, силерниң улуг чуртарында бистин чоруп келгениншиң албан хузуунун кезээ бөгүн доозуп турар-дыр.

Бирнэр чугаалаарга, бис бөгүн москавчылар-биле, бугу совет улусы-биле байрамдык ап тур бис. Чугаазымы кыжып алган мен, чүге дык ыччар билир шүптүзүңа — өчүлдүрүчүга болгаш силерини дылы-нары билбес кижиге, мейсэ, эки болур деп болаан мен.

Күчүдүг ычкышкага бүргөткөн бистерге билидир чыдагалаан сорулга берге-даа болза, бөгүн мен өөрүп четтиришкениң, силерге лавелдер укурду мен.

Совет Эвилелинде бистин чоруп турганымыс бистин төлөөдөргө оңа өөредилгени болган. Бистин революциямыска муң-муң мындай ажалыч шиптирлениг болгаш үнөсө хемчеге дууламчыны көргүзүп турар найыралдык совет чуртка долу өөрүп четтиришкени-биле маңа келген бис.

Иччарага бис бо уаада совет боттук чүтүл-биле, бистин совет акындууларымыс-биле эне-бөшкөй шүптү артык көрүп укуртамысы.

Номаар-биле, документтер-биле, фильмдер-биле, фотографылар-биле танышкан, бо чурттуг бандыг чурт болуп турары, оон улауунун бугурун чүтүп оң эрес-диамын, оон мадырдым, оон төгүзү — бо бөгүн долу-биле мындг деп бөдөрү белин болдумас-тыр. Ону кижин бола көр болгаш болап минир керек. Делегейде ийи Совет Эвилели туруп турар мышак салгындар-дыр. Ажалычылары болгаш тараачыларынын ханы-биле база өлүм-чидими-биле тургускан болгаш камгалаан булуз мадырды Совет Эвилели; кижин төрөлетенин мурунуга чаа үени ачкыган, революциянын төгүзүчү Маркс, Энгельс, Ленинниң идеясын сиңиктирген Совет Эвилели — оң баштайгы социалист чуртуну, улус ажалыч-агыллы, култураны болгаш эртемниң кажал-даа көзүлбөп темпиги хөгүдөдөзүн хандырар хосталган ажалыч чоннарны баштайгы Төрөн чурту түрүп турар.

Эн бак аргаларың дуузаы-биле реалымы дайынчыларын бижип турар өске «Совет Эвилели», монополия капитализм/социализмниң көргүзүп турары, мөчүчүк агымдарын саткынчытык политикаларынын болгаш саткынчытык бижикчилериниң көргүзүп турары дегейи туруп турар. Америк монополиялар чангыны турган, помещиктер болгаш буржуазия чакырып турган чуртка бис төрөтүнгөн бис. Күруе эрге-чагырганынын органдары, шериг апаршары, өске-даа административтиг албан чоннору, бугу парадла, радио, кино, номнар, шовалар бугу чепестер-биле Совет Эвилелин хоптан мөзалөр чорукту биске нестерден турган. Массаларын чакыргага тутар болган оларнын революстуг угаан-болдын бээр дөш ажалычын алгын-нын дайынчыны чүлгө кезенче шаажылаады эвес, харын идеологту чепестит, боттарымын кол чөпсө — мете холту ачылган турганнар.

Маркстын чугааланы коммунизмин паризагы Латин Америкага база чоруп турар. Ыччарага оң мөчүчүкөр мөчүчүкөнгөргө сүртөшкени кылдыр ажалган турарлар. Олар марксизм-ленинизмни хоптан, ол өөредиги өске черини, төрөн чуртка, ниятелиге, хосталга, өг-бүдө, амы-хууга ховалыг кылдыр көргүзүп турарлар. Буржуазияга төрөн чурт, ниятели, хосталга, өг-бүдө, амы-хуу дээр чангыс билиг кылдыр — хуу өчү кылдыр кезээде каттыжып турган.

Мөчүчүкөр болгаш мөчүчүкөнгөр кылдыр хувааткыган араатан-чы ниятелиди олар тургузуп, амы-хууу дарамчылаан, бугурулуң чепес-хереселенине хуу өчү дөш төрөн чуртин империалистерге сактып, өг-бүдөн сандарында, хосталганы боюп турар.

Яндилар, янгалар, ажал чоктар, дайгаарл чок ийи урулар, бажың чок өг-бүдөдөр, бижик билибестер — кижилериниң мындг бөлүстери өң-өң сайгарыпай капиталыстын ниятелиде белин алаа-биле бар. Мораль, култура, өг-бүдө, кичиниң амы-хууу капитализмниң эрге-ажыктарына, бугурулуңи чепестериниң бөлгаш хөрөңгенине хуу өчү чүтүп эрге-ажыктарына кам-хайыра чокта чактырган.

Ындыг байдалга турган, сандары, пропагандамы, идеологиямы бистин улусту орай шалпын эң чүтүлү капитализмниң түрүндөн чүлгө 90 миль черге турган улус канчак хосталып, кичини үе шалып, эрги бак чангыды буза шаан, коммунизм-биле төрөлдөжип, америк дилик өн баштайгы социалист күрүсүн тургузуп шылаанал?

Революциямы Кубаже Совет Эвилели экспорттаан деп бадтыкар империалистерниң боттарынын болдыгы белин кирбөз болбайт аан. Капитализм болгаш империализм боттарыга боттары хөөр казып, мөчүчүк тараачыларынын болгаш ажалычтарынын массаларынын иштетин боттарынын хөргүчүкүзүчүлүк тып алары чылчак чок дээр дугайында марксизм-ленинизмниң принцип база катал бадтыктыган. Империалистерниң бугу-ле хол-мөгөз болгаш үгүлдөшкенин тургаш-ла, кеземче шаажылаалары болгаш күчүлөшкөнгө турга-лаа, пропагандамы болгаш үгүлдөшкөнгө турга-лаа Кубаның ажалычылары болгаш тараачылары эрги кады-ликти ниятелиде кажал-даа дилрибөз алуу сөк кылдыр хөөргүчүк, кезээ шалга хөөргүчүк.

Революцияны лабораторияларга кылбасы билидир. Ол дээрде массаларын чогаалганын, төгүтүлү дилиг боттук чүтүлү чогаалганымы-дыр. Революция бугу-ле чүсө шүптүзү чаагай чыттып унш кылдыр чытаалас деп, шыгарыпай болгаш бугу талазы-биле эртемниң бөлүчү Хосе Марти чугаалаан. Төгүзү идеалчы өзү-биле көр кижиге болза революцияны бугу чөккө ка болгаш сурмактык чорук чокка, таарымчалыг муузка чогаалынын хойдузү-биле хөгжүп ужуруду деп болуп турарлар. Кижилериниң кылмын-ды болур адагаларында, харын-даа булг адагаларында чангыс-каа революция хостуг эвес. Ол адагаларынын дайыннар даңгар-ла ажалылары болгаш ону бар-ла шаажылы хөөрдери билидир. Төгүтүлү болуштуң болур, массаларын чогаалгалам болур революция болза боттарынын өндүр чаагайы-биле кижилерин адагалардын ажалы тийген турар болушунулар болур. Адагалды ажал эртер чоруп бургуу революцияны быжылган, оон дайынчыларынын холундан идеологту чепестит ушта шаар болгаш кижин төрөлетен каруу турга-лаа коммунизмин идеяны улам-на болдуңче хандырар салдары болдурун турар. Революция — бугу чүсө ажалыч дүржулга, бугу чүсө өөредилгени болур. Ажалыч чоннарнын агызынын дайынчыры калчазып каманынын кылып турга-лаа, марксизм-ленинизм идеяларын бугу дегейге эл-алдары хүн келген салында-ла өзү турар. Социалист лагерден, география талазы-биле ол хире ырак тургаш, ол күчүдүг империалист чурттуг мырнай чангыска турган, бистин революциямы канчан туруп келген болгаш туруп шылаанал?

Бир эвес куба революция өскөзөн үеде боттарынын хосталгам дөш улустарын демиселгине ажалыч мырнай чаа, боттук байла Латин Америкага турган болза, бистин улустун мадырлыг чоруп, оон канчаар-да аажок патриотчу угаан-болды, революцияны оң кадыңдык ула үе-биле камгалаарыга белин чедиптес турган ийик. Делегейниң амы байдалыда күштериниң деңизигүрү империалист лагерге ажалыч эвес апарган дээр дугайында марксизм-ленинизм өөредиги куба революция база катал маргыш чокка бадтыккан. Улустар аразынын агымдарын ниятелидин моральдык принциптерине үндөлдөткөн харымдаларынын төгүтүндө, эртер-бурунгу үелерден сөвүгү хүнере чедир каржи күштерин араатанып хөйбузу тергиден келген. Социалист лагерини тыптып, өзүп келген-биле байдал үндөлдөшкөн өскөрлөгөн. Амы дегейде күштериниң чаа денелер чок турган болза, америк империализм куба революцияны ханга дүжүрүндөн дадалаалаан турар ийик. Ыччарага бис ам бистин чуртка социализмин тургустуңай, а империалист ажалычларга улус далаарга, ховуларда болгаш чажып байдалга түлүчү турар ийик бис.

Ынчалза-даа империалист боттук чорук-биле мындам-ла чик айттышес. Олар чүлгө октябрь революцияны сонда бистин чуртка чепестит халлашканын планнаан өйтөөдө, бистин чуртка улус белек-кеген халлашканын салгындарымы-биле чогуур хемчегерин аларын Кубаны болгаш Совет Эвилелиниң чакыртары өрткөн чылдык ортан үзүндө шиптирлөвөн турда, бистин по-

литикамыс улустар аразынын эртерини нормаларына болгаш Каттышкан Найылар Организациямын уставыга бүртүл-биле үндөлдөткөн. Куба ботунун аймык чок чоруна кыжанынын көргөн болгаш болуңу камгалаар аргалдын быжыглар хемчегерин алдыр чурттуг бүрүн өргөрдөн түнө-ылган долу үндөш барамдалыг турган. Империалист дегейиң дайынчы бис кырынга чедирген шериг-далай бүзөөлөшкенин хойдуга таарыжы кандыг-да үндөш барымда чокка тургусуулар. Ол кризис Каттышкан Штаттарын агрессия политикамын түнөшкө хөргүчү болган, ол экинчине чепестит халлашканын чедир ужуруду турган. Мындг түрүбүз АКШ-тын чааа бистин чуртка улус агрессиямы белектер турарын оймалык, ботунун кылган дүжүрүчүг чорунун харымдалы Кубаже болгаш Совет Эвилелинде чүтү каарын орадажып турган. Ол кризистин бугуру-бурутуларын бөгүн бугу дегейи билип турар.

АКШ-тын чааа бие куба контр-революционериниң аразыга үнөп чорударынын ачынды чүвенин билидир апарган. Кубага улус дайынчы агрессияны Каттышкан Штаттар херек кырында белектер турган деп, америк чакыткын ботунун томулааны, контр-революцияны хол баштып бугу дегейи-де калаа-биле билидир чагаазыңа чокта чаа мөдеттеп. Агрессия планларында отталары Каттышкан Штаттарга хүлөлдү, октябрь кризисин үе шиптирлөвөн чорук бистин чурттуг дайынчыларынын артында маргылаан өөскүткөн, ол маргылда ботунун залчыны чүвени амы шынын илгердигине ула-залаан. Үе өрткөн, ычангаш ол бугу болушкунарын кырын чырыктылашкан. Империалистерни Кубаже халдарынын планары буступ дүшкөн. Дайынны болдурун бээр аргалык болган. Ычангыже болушкунарын империалистерниң шип эвес үнөсөлөрүн айымыл артышкан. Ынчалза-даа Совет Эвилелиниң бо чылдын мартта кылган чогуур үзүндө болгаш шынтыгы салгындарын дайынчырак илгердиги зип халымдан бажын сериудеткен.

Бистин төлөөдөрү ССРЭ-ге келгени-биле холбоштур Совет Эвилелини Коммунист партиясы, Совет чакып болгаш совет улус куба революция-биле алы хире магалыг асеткини каттышканын империалистер көрүп ап шыдааннар.

Болуңдан дыка хөй муң миль ыракта турар бичин улусту камгалаары дөш, ботуну тургузуучу күш-ажылыны 45 чылдарынын дүргүндө болгаш аажок улуг когаар-далар таваржып турган, кампанын чурта чаагай чорун төрөмолорду бот дайынчы деңизинге салган чурт бугу-ле улус чаагайы-биле чызыналар-дыр. Ботуну тускай догунаар эргени камгалаар болгаш эзарганымыс байлаарынын хөгжүрү дөш фашистерге улус Ала-чуртун Улуг дайынчыны үзүнчө Кубаны бугу чурттык чонундан хөй кижилерин амы-тынны чыдырар, аажок улус когаардаларга таварышкан турган болза-да бистин бичин чуртуусту камгалаары-биле аар-берге дайынчы айымын совет чурт болууга аларында чалдымаан! Эп-сеткил каттыштырганынын мындг чикестерин төгү-билбес.

Ол дээрде интернационализм-дир! Ол дээрде коммунизм-дир. Ол болза улус болгаш бичин улустарын аразыга мырнай чаа харыздалар марксизм-ленинизм өөредиги үндөшкөн тургустуну турар. Бистин төлөөдөрүстө аажок улус Совет Эвилелинде бүргөткөн ийи хөлдөп алышкын, кызангай болгаш хүндүлүл бот-эрге болгаш улустар аразыга ден-эрге деп билини кестүп хөргөзбөн белекче көлдүрү үндүрүп турар.

Совет Эвилели биле Куба аразында найырал болза булуз улугер-дүржүл болуп турар. Кажаа АКШ-тын чааа бис чепестит агрессияны политикамын ийичин бергенде, куба революцияны ам-чүтү-биле бөш түдүрүн ол орадалшкан. Ындыг болза-да социалист лагер-биле экономикамы харызлаа болгаш бистин улустурун алганы өй-шамадыгы экономикамы дуламчы ам-чүтү-биле бүзөөлөшкенин бурган дүжүргө чедирген. Колониализмниң, капитализмни болгаш империализмниң үе чалдында бир чурту өске чурт экономика талазы-биле дараар чурт социализмни чурттарынын харыздаларыга бүртүл-биле чилер болган бот-боттарына ажалыч кады ажалдагылаага база белек хөгжү-

дөлдүг индустриалдык социалист чурттарынын талазында кошкык экономикамы чуртка дуламчы көргүрү чорук тергидей бөр деп марксизм-ленинизм өөредиги бо бугу бадтык турар.

Бис чепестит дорт агрессияны белектер эгелетке чедир бистин чуртка халдар дөш империалистер халелениччилерин күжүн организастык белектер турганнар, ол чорук Кубаны камгалаары-биле Совет Эвилелиниң талазында түлөткө чөк хөргөч алып укурга таварыштырган. Совет Эвилелинде болгаш социализм лагерини өске-даа чурттарында алган бис чепестит агрессияны мычга шаар аргам биске берген. Империалистер бугу-ле чүтү бугу база салгыш кирер формаларын ажалыган болгаш бүртүл-биле буураашканы таварышкан. Ычангаш совет дуламчы кезээде бистин бичин калы турган. Ычангаш совет дуламчыны кезээде ап турар бис.

Мындг болза-да империалистерниң аштырышканы болза олар бистин амыр-дыш артырын каан дэни ол эвес. Үсүлөжикшиянын айымын база катал тыптып келбени дөш ууткаар ужуруду дыка хөй факторлар амынчында турар турар. Каттышкан Штаттар бистин чуртка калың-лошкун экономикамы бүзөөлөшкөн чорударын үргүчүлөп турар. Олар болза Куба-биле садылгашымын шалтып кадар дөш оларын салдарында турар бугу куртуулерге ийишканын кылып турар. Империалист ботунун деңизкериниң муң-мун контр-революционериниң бичин белектер чорудары болгаш оларга херекит бис чепестит куба деңизкерге үргүчүлү кир октап турар. Каттышкан Штаттарын шериг суднолары болгаш самолёттары бистин далай кызыгарларымыс база агаар делегеривистини түгүлү треп турар. Шпиончу самолёттары халлашканын болза үргөткөн орулгалык болуп турар: америк баар-задан ужулуп үнөш дээрбени самолөт чокта чаа бистин нефть бол-баазырады заводтарыныстын бир-эри бомбалаан. Адак өөрдүдө Каттышкан Штаттар оларын шериг баазымы туруп турар бистин деңизкеривистин бичин келген эжелеп аларын үргүчүлөп турар. Олар ортун куба ажалыч чоннарны өлүрүп кырып чорукту кылмып, ортун үндүрүлгөчү бистин чуртууусе шүргүп кирип, ортан чүтүп-баазымы өңүт-чөпсөни кылып турар.

Агрессияны ол политикамы турга-даа куба болза тайбын чуртаар болган Каттышкан Штаттарын база киринтирбешкан, америк дилин бугу чуртары-биле чогулмалык харыздаларын тудар болуңу. Күренин чарлаан. Мындг харыздаларын чижээ болза Канада-биле харызлаа, Мексика-биле харызлаа, Бразилия болгаш өске-даа Латин америк чуртары-биле харызлаар болу болур.

Америк улус боту Кубага улус оң чаазын талазында экономикамы агрессиядан качыган турар. Шынарнын талазы-биле дегейи өшкүндөн тып алдымыс таапкы ышкыш мындг продуктуларын америк улус чыдырар. Ычангаш дегейи рынулдаа чигерден өрткөргөн аажок улгатырганынын ужурунда америк херекетке чигир садым аларыга бо чылын 1 миллиард хире долларын аажк төлөөр ужуруду улус АКШ-тын ажалычын маневрде улус белекче улус хөргөлдөп ботундан. Ол сарымы чок политикада америк улус боту когаран турар.

Куба революцияга улус Каттышкан Штаттарын политикамы бүрүн буураашканы таварышкан болгаш ол чурттуг чааан политикамы улус аштырышканыраа чедирген. Куба революцияны көр хөш чок чорук амы административин уурлааштыртып база ону дайын айымынын кезинге тургузарын орадалык турар принцип чок политикамы ажалдакчы кадымын турар. Бистин улустуусу, социализм дем-каттыштыргаламын бугу улустары мышак, чед кырынга келир үелег эч амдырларды тургузарын үргүчүлөп дөш тайбынын күзөп турар. Ынчалзажак эш Хрушевтан болгаш чөк-ла дилың турарым дег, тайбын чөш демисел бистин улустарымыстан улус когаар-даларын негеп турар. Бистин улустарымыс болза мырнай-ла амы үнөш — бис чөпсө-биле хандыртканын болгаш бүрүн дайынчы белек байдалга турар чепестит күштерил болуп хүлөлдөргөн.

Социализм лагерини күчүдү дайын авантарларына ынактарымын холуң хүдүп туруп, тайбынын магалдык база колониализм бол-

гаш империалист дараала улус улустарын демиселге таарымчалык байдаларын тургузуп турар. Коммунист шипчакшынын чангыс аны быжыг болган тууду-на, ол шипчакшык улам күштүг болур!

Бо болза бадтыкашкынынын негесейи турар илде шымыг күчүдүр. Дешпалгелди болгаш революстуг бугу күштерини чангыс аны бугу чуртарыны коммунистерине Маркстын берген долу болган. Ам марксизм-ленинизм-деңизчилерин долузу — дегейин коммунист шипчакшынын чангыс аны болуп турар. Бугу чуртарыны пролетарийлери, каттышканы! — Маркстың болгаш Энгельстин чангыс мындг.

Эргин совет өнүктөр! Совет Эвилелине бистин келгенине сиерини улустарынын чогаалгаларынын өндүр чаагайын чер-черге баргаш үнөсө көр аргам биске берген. Ону кылырныга кайы хире чүтүк болгаш когаарлар негетинини билип турар бис. Даштыкы кижиге Совет Эвилели буза шалтыртып шивээ кылдыр салгындар-дыр. Бистин магалдак совет улустун чангыс аны, сиерини күрүчүн болгаш сиерини улус ажалыч-агыл

Кукурузаның бо алдын мочактары Новосибирскиде көздө ашыл-агынын дуржулга станциянын плантацияларында алган. Кукурузаның соонка быжыг, бедни продуктулууг хайнак урезинин станциянын селекция килдинизин эртем ашылдыкчылары илереткен, ол урезин гектар чөрдөн 500—600 центнер силос массасын алырын хандырып турар. Ук урезиниң мочактарынын 45 чедир хуузу сүт-быштак чем кылдыр быжып турар. Орайтап бымар «стерлинг» деп сорттун урезини безин майымк баштайгы он хонууда чажарга, сүт-быштак чем кылдыр бышкан болгаш ёзуулг бышкан мочактары бергини дуржулга көргүскөн.

— Чер ажылдыгынын чарыжында бо чылын кандыг чаа чүдүлөр болуп турары? Бо айтырыгы СЭТА-нын корреспондентине көдө ажыл-агыйың болгаш белеткелдерин ажылчы, албан-хаакчыларынын профивилет ТК-нын даргазы И. Ф. Шкуратова салган. Оң харылааны болза:

— Техниканы бедик бүүдүрүчүлүг ажылдары дөм механаторларын чарыж бистин чүрүвүста массалык-биле калбарган. Доктамаал составтыг механаторлардыг, черни болгаш техниканы быжылган трактор-хуу бригадалары чер болганда тургустунуп турар. «Малютский», «Ленинский» болгаш өске-даа совхоттарын улдериин ёзуугар алырга ындыг отрядтар эн-не ажыктыг болуп турар. Күш-ажылдын бүүдүрүчүлүг дька бедик, администрация болгаш ажалга ажылдыкчыларынын саны кызырып, палл күссөдери, ажылдын шынары дөм механатор бүүдүрүчү харымсалганы бедип турар. Колхоз-совхоттарын бүүдүрүчү өргөлдериин профивилет организациялары ындыг отрядтарын тургузар дөм чарышты калба-биле организастап турар. Бур чер крайында 10 муң харе ындыг отрядтарын тургускаан. Алтай, Красноярск крайлары, Новосибирск, Омск, Курган областтарда бүүдүрүчүлүг мичаар-организастаары калба-биле нештерөө.

— Совхоттарын профивилет организациялары ажыл-ишчилерин амдырылычче канчаар сагыш салып турары?

— Профивилетин Төп Комитети добу тураларынын, культуранын албан черлеринин, садыгынын, ниатынын чөмөнчөлөг черлеринин болгаш өске-даа объекттеринин чаксы хову ажылдарына белеткелдинин көрдүдөн болгаш хыналдазын чоруткан.

Хүннүн чугула темаларына холбаштыр

Чарышта чаа чүүл

Ховуға, бригадаларга, салбырларга амдынын чөмөрүн белеткел шыдар поварларын ажылчы комитеттери белеткэн. Ажыл-агыларын чоруткан кижилери повар херээн хоорайларын рестораниларга бүү киши дургустууна өрөнгилөө. Алтай крайнын ажыл-агылары үнелиг инициативаны үндүргөнөр. Олар чыдыг чөмн автомашина болгаш мотоциклдер-биле трактор агрегаттарынын ажылдап турар черлеринче дажылгап, механаторларга шак-үени кампап берип турар.

Нитиниң отородтарын тургускаан ажыл-агыларын саны тус. Бо таварылгада чарыгалдарын хай кезин совхоттар ап турар. Оң түнелинде картофельдин болгаш ногааның бот-үени чик болуп турар. Эрткен чылын нитиниң отородтарын Алтай крайга 2800 гектар черге тараан. Дыга хай ажылчынар болгаш албан-хаакчылар бажын чанынга отород тарырындан ойталаан. Олар столададан хунду үш катап чөмөнгөн, чүгдө 50 — 70 килокти төлөп турарлар.

Совхоттарын ажылчы комитеттери нитиниң отородтарын тургузар талазы-биле чөмөчлөргө бүү талазы-биле ап, деткип турар.

Профивилет организациялары уругларын чайгы лыштаналганычче улуг кичээнгейи угландырган. Чижээ, Кур чер крайында төмөр, хөдөр болгаш арга-ыштар чанында хай саныг пионер лагерлерин, турисч базаларын тургускаан. Ындыг тудулар Алтай крайга, Новосибирск областа болгаш өске-даа черлерде калбарып турар.

(СЭТА).

Карточканы канчаар ажыглаарыл

Бизиниң № 5 школазынын башкымы Варвара Ивановна Пуговкина-нын 2-ти класска эрттирген ажык урогунга хоорайнын алаэн хөй өге класс башкылары олурушкан.

Урок эгелөөн. Класста бичи-даа артык чүвө чок. Көргүтүг материалдары шыгаар шкөө. Самбыраны ак көжеге-биле шып каан. Самбыра-биле кожа «Бодуну хына» деп бижилтиг үжүк кассазын аскап. Мыда 1-ден 30-ге чедир карманнарда карточкалар бар.

Уроктуң эгезинде — арифметиктиг диктант болган. Башкы бодалгаларнын сөзүн номчааш, айтырыын салбайн барза-даа, уруглар боттары айтырып тургускаш, дораан бодалган. Үлөөринге, көвүдериинге, бичелдеринге болгаш угаттарынынга 6 бодалганы бодалдылар. Ол бодалгалар мындыг хевирляг: Саша нежелда 21 беш демлек алган, а Витя оң 3 катап эвезип; Бир өвөс бир палытеге-ле 3 метр пас кирер болза, 15 метр пестер каш палыте даарып ап болуруду? дөм оон-даа өске.

Даразында өрөниң эрткен бодалгаларын катптаары эгелөөн. Катптаашкынын мындыг хевирляг чоруткан: кандыг-бир бодалганы болаар арганын башкы чугаалаарга, өрөникчилер ачаа таарыштыр бодалга тургузар. Чижээ: үшкү каттыныгын тыварына бодалга тургузар деп, башкы чугаалаарга, бир оол мындыг бодалга тургускаш; Натананың оон шканында шүштүү 98 ном бар, бирги полкада 38 ном, ийгинизинде 30 ном, а үшкүзүнде каш ном бары? Канчаар бодал алганын оол кылдыр-ажылдан номчаан. Ол ышкыш билдирмес өвөжөдөгүн, билдирмес каттыныгын тыварына элээн каш бодалгаларын мичаар дүргөн, тывынгар тургускаан.

Үстүнде бодалгаларын бодаткан соонда, самбыраның ак көжегезине башкы ажылдыккан. Самбырада карточканы кылган кассаны аскап. Ол кассаның үстүкү уругурунун карманнарында 9 грешаны (картонга чурраш оо өскөлөөн), адаккы олурутуу—9 аблоктук грешалар-биле дүжээш кылдыр сүп каан, а 9 аблоктук оон аггы салып каан болду.

Варвара Ивановна бир өрөникчинин тургускаш, грешаларын, аблоктарын саватты. Грешалар аблоктар 3 артык дөзөрин ол өрөникчи чугаалаан. Бердинген саннарга бодалганы башкы тургускаан: Аванга салыгта чорраш 9 греша база элээн каш аблоктук салып алган. Аблоктар грешалар 3 катап хөй. Ол салып алган фруктунун 3-түн бир кезеэн уругларынга үлөп берген. Ам кайы хире фрукт артканы?

Ол бодалганы харылап турган өрөникчи 9 грешаның 3 кезеэн бо 12 аблоктун 3 кезеэ—4 аблоктук ап алды. Бодалганың сорулгазын херек кырынга көртүп тургаш бо-даарга, уруглар дүргөн угаап билдир

Башкы Пуговкинын ажылынын дуржулгазы

дөрттүн бирин башкызынга белетке берген, а артык чөмөрүн чарыгын савага олутурп алган» дөм, башкы оон ынай соксап кагды.

Харылаары-биле Таяа түрүп келгеш, чөкөткөтүн үштүк бир кезеэнде—6 чөкөтти алгаш, башкызынга берген. Артык чөкөткөтүн санаарга 18 болган, оон чарыгын башкы столунун кырында белеткен каан савага эжеп сүп кагды.

Ам бодалганы бүү өрөникчилер тус-туста бодал эгелелдер. Уруглар дүргөн бодалкан соонда, бодалганың түнүгү карточка-биле хынаан. 9 деп сан бижөөн карточканы уруглар көдүргөнөр. Бодалганың харызын оол-ур.

Карточка бүүрүндө 3—3 бодалга бижөөн, оларын алгаш, уруглар бодал эгелелдер. Бодалга бүүрүндө 1, 2, 3 деп дугаарлаан, а карточка бүүрүү база үстүнде дугаарлыг. Чижээ, мезч чанынга олурган өрөникчи 27 дугаарды карточка бар болду. Ында мындыг бодалга бар: оро-ропка 5 олуруг капуста олурткан, а картофельди оон 4 катап хайып олурткан. Баш олурдук картофель олурткан? өрөникчи бодалганы садаайып бодалгаш, «Бодуну хына» деп кассага чөмө бергеш, 27 дугаарды карманда сүп каан саазында бижөөн түр-биле бодунун кылдыражын шүштүрүп көргөн. Ол ышкыш оон өске өрөникчилер база-ла шалынык бодалгаш, барып хынааннар. Бо ажылды бүүгү класс кончуг эки күтсеткен.

Башкы самбырага таблица азып каарга, ачаа кадарын, казырын, үлөрин болгаш көвүдериин катптааннар.

Мичаанга бүүгү китээл дургустууда 15 бодалганы (оон иштинде 6 бодалганы өрөникчилер боттары тургускаш), 8 чикети бодал четтигипкөөнөр. Урокка 6 өрөникчи 5 демлек, 3 өрөникчи 4 демлек, бир өрөникчи 3 демлек алгылаан. Оон агыда, өрөникчилер доктамаал ажылдап, улуг сонугурадыг өрөникчилер. Урок эрткени безин эскертимес солуп болган.

Иязы-бүрү бараанарының өрөктөрүн ийги классчылар өрөдиге чылынын эгезинде-ле магазиндерден

көргөш, тускай кылдырашкы бижап алгылаан.

Карточканы сан урогунга канчаар ажыглаарын көргүскөн ажык урок мышкар эртек. Ачаа олуршкан башкылар хөйү билш ап, оон дугайын боттарынын саналдарына чугаалап турганнар. Кызилдын № 9 школазынын башкымы, РСФСР-нин школарыннын адарыг башкымы Е. И. Житкова мынча деп чугаалаан: «Варвара Ивановнанын урогунда ажыктыг болгаш чаа чүдүлөр кай-тур. Ылангыя карточканы уроктарга канчаар ажыглаарын улам ханы билш алдым». Ол ышкыш башкынын өрөникчилерини мичаар организастаары чачыктыгып алган мергежилди үнелөөнөр.

С. ДУНЕМЕН, Башкылар билим бедик институтун эге класстарын кабинет эргелекчизи.

Белеткелди эки чорудар

«Бедик шынарды картофель-биле чүртүп хөмөрдөдөгү четчири-биле хандыраа!»—деп СЭП Төп Комитети болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүдөли ховуларын ажыл-ишчилерин кылтырган.

Чөкөтөр делгелгезин организастаан. Ачаа хоорайнын дыка хөй коллективтери киришкен. Делгелгениң түнелинде № 1 школа, анык бойду-чулар станциясы, күрүне банкысы, күрүне аялч чок чериниң коллективин, ХИ-ини корум-чүрүм камгаланынын министрствозу эң дөмө черлерин элөөнөр. Ынчанга бо чылын азы-бүрү чөкөткөтүн албап, бүүдүрүчү черлеринин чанында эгелөөш, агы-агы чүртталга бажынарынга чегир өсүргөш, оон делгелгезин күзүн дыка орайтайлыг кылган турарын хуралдын киркиччилери саналдаан. Черде нитилинде чагайшылыга ажылды хүн бүүрүн солгаарлаттымас айтыры кылдыр көрүп тургаш, чөккү үдө төрөөн хоораймыс чөкөткөк саде алпарган турар кылдыр ажылдаар бис — дөм саналдар ооп-моон үнүп турган.

Хоорайнын улус чырыдышыкын килдинизин эргелекчизи эш Борисова бодунуң саналы хөжөөнөргө уруглар назынын уругларын хаара тутуу чарыгын чөдип алырын пенсионер Фастунова саналдаан. Эрткен чылы оларнын бажынын чанынга 35 кижиче еоставтыг ындыг отрядтың багай өвөс ажылдап чайлаанын ол тодарай чөкөктөр-биле көрсүскөн. Уругларнын чайгы лыштаналганын мындыг ынамыг организастыг, эки эрттеринге уланган саналды ВЛКСМ хооркомунуң ажылдакчысы эш Хабарова, хоорай милициянын чанында уруглар өрөкчизин эргелекчизи эш Сермавнина болгаш өскелер-даа бергенер.

Конференцияга шүштү 12 кижиче санал берген.

Түнелинде хоорайнын бүүгү хөжөөнөргө конференция кылгыры үндүргөн. Хурал соонда улуг концерт болган.

С. ТАС-ООЛ.

Бистин киржилгевис каяа-даа чугула

(Кызылдың хөжөөннөринин ийги конференциясы)

Совет хөжөөннөр болза, бистин чүртка коммунизми тургузарынын хөжөөнө эргежок чугула — улуг күш болуп берген. Оларын киржилгевис чөккө ам кандыг-даа ажык чорутуу-маса болган — деп, май 22-де болган Кызыл хоорай хөжөөннөринин Иги конференциясына өтчүтүг илеткени ук чөвүлөдиг даргазы эш Л. Кочетков ачып эгелөөн.

СЭП-нин XIII съездинин шийт-пирдери амдыралга ботандырар, чөдү чыл планын хуусаа бетинде күтсөдир дөм хоорайнын ажылчы чондари бүү совет улус-биле бир дөмөй кара кылды ажылдап турар. Бо чыдаг хөдөр № 5 школадан эштер Лубешникова, Пуговкина, № 6 школадан Башанова, № 7 школадан Казанцева, Амова, № 10 школадан Башкирева оларын конференциянын киржилгевис улуг хундула-биле адап турганнар. Хоорайнын ажылчы хөжөөннөринин чедикшинеринден агыда, чамдык четпестерге конференциянын киржилгевис оңа доктап, ону узултук, чок кылырын хөжөөннөрин тыварычче угландыган савалдарын үндүрүп турганнар. Ылангыя бо удаада хоорайнын сүт заводу планын сорулгазын күтсөдир турары дөм чидиг шүгүмчүлөгө таварышкан.

Кайда-ла хөжөөннөр чөвүлө эки ажылдап турар болду, ында ажыл-агынын көртүгүлери бедик болуп турарын эш Кочеткова делгелдөөн. Тодарайлаарга, хөдөр заводунда хөжөөннөр чөвүлөдиг даргазы эш Набойченко, электростанциясында Солдатова, пассажирлер АТК-ында Черединова оларын хөжөөннөрин организастап удуртуп келгенин ол чугаалаан. Хоорай амдырылыгына пенсионерлерде хөжөөннөр чөвүлөли даргазы (эш Плюснина) дыка ийкейлиг кирип турар. Чижээ, ол чөвүлөдиг кижигүнери милициянын уруглар өрөкчизинде, чөмүн чүртталга хандырылганында, ылангыя квартал комитеттеринин ажылын экижидеринге, чагайжыдылга хөжөөнө бо-ла киришкен, моон-биле ажылчы чондар депутаттарынын хоорай Советинин ийкейлиг дуулаакчылары болуп, эгелөөн ажылын төчүзүгө чөдир чедикшинин күссөдиг келгенер.

Эрткен чылын сентябрде хөжөөннөр чөвүлөли хоорай Советин күссөкчи комитет-биле кады

КОМСОМОЛ АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР

Улуг-Тем районун «Х Улуг хурал» колхозунда комсомол комитетинде комсомолчу-аныктарын колхоз бүүдүргезинге быжылган, оон өлкөмөкчизин хөжөөдүргөнге улуг хууза чөдир турар. Эрткен чылын берге байдалына малдын каш төлү ажаап алырына малчыларга дуулаар кылдыр 7 аныктарын кышталарга чоруткан. Олар ийи айнын дургустууда малчыларга эки дуулааннар.

Комитет кызын аныктарын шөфтөөшкенин үш катап организастааш, үш малчынын кыштанга хөжөөнн хорууп берген. Малчыларга быжылган чөмөкчылэр А. Сарыг-оол, В. Торлукап олар хүн бүрдө 10—12 центнер сөгения кыштактарга сөөртүп турганнар. Анык тракторист П. Баян-оол «ДТ-54» трактор-биле олар далыйлар ажылда оңа шыгарап, ам тарагыда эки ажылдап турар. Комсомолчу Абрекче баштаган трактористтер өзөмүз септелгени кыска хуузада эки шынардыг дооскаш, тарагыта шөфтүдө кандыг-даа үрелишин чөккө бедик көртүгүлөргө ажылдап турар.

Бодлоотун сүт-бараан фермазында аныктар база шүртүрүп ажылдап турарлар. № 1 сүт-бараан фермазында саначылар Блара Бай-Бара, Молдурушчу Бөрбү бири кардалда ийек буртуудан 374 литр сүт саап алганнар. Ол-ла ферманың башка

ажаакчысы Б. Саара, № 3 фермада башка ажаакчысы Б. Мышырак олар азырап өстүрүп турар бызааларын бирөөзиниң-не дүн-хунде немелде депаның 600 грамм чөдирин турар.

Ой-биле кады комсомол комитетинин ажылында улуг четпестер база бар. Комсомол эге организациясы комсомолчуларын болгаш аныктарын ортузунга кижизидилге ажылын кончуг кошкач чорудуп турар. Комсомол хуралын чорутуулу турар. Бо чылын эгезинден май 1-ге чөдир чүгдө ийи катап хурал эрттирген. Комсомолдун хуралы эгелей турар. 1962 чыл октябрдын бээр комсомолга чүгдө 3 кижиче үлөп алган. Комсомолчулар кижигүтү дадырынын ой-шанда төлөвейти турарлар. Чижээ, апрельде болган комсомол хуралында келген комсомолчулар чүгдө 27 кижиче дадыры төлөөн.

Комсомол организациясы 3 тонна демар-дес чымыр деп шийтириңи үндүргөп, оозун мынчага чөдир күтсөтпөн, аныктарын күш-культура болгаш спорт ажылынга база кончуг багай кириштирип турар. Бо ажылды калбаруурунга чүгдө организастаанын инициативаны негеттинип турар. Бистин аныктарынын чарыгында шыдыраачылар, хаакчылар, коныкчылар, хол-бөмүкчүлөри хөй.

М. БИЛЕН-ООЛ, клуб эргелекчизи.

Анык музыкантылар

Кызылда уругларнын музыка школазынын түнел концертинге чөдө берген саналда, кижиче оон хандыкшылым-биле сонугурап алынарлар. Улуг кижилерге безин бодунуң өрөкчизинин ажылы-биле шын холбаштырып алырын мындагы чик эвөс болгай. А мында дөзөгө уруглар— Олар аныктыг билгичи школазында өрөникчилер болгаш, кичээлдерге белеткенип, школазынын хөй-ини ажылынга киржир, музыка школазында кээп өрөникер. Ынчанга олар эвөш эвөс күштү үнелүүп турарлар. Музыкага өрөкчизин, олар амдырадым өөрүшкү—ыр, музыкага тускай мергежилди чөдип алар дөм башкымы моон эгелөөн.

Бо чылым түнел концерт анык кууселгилеринин мергежилдинин өвүлөдиги база катип көрсөкчү. Оң программаның кызыл кызыл иязы-бүрү болган: нитиниң чөмөрүн хөжөөш, хыламы хөжөөш хөжөөннөринин ойнаары. Баянистер, домбырачлар, пианистер болгаш аккордеонистер, база-ла түнел концертте киришкенер.

Концертти В. А. Старухиниң удуртуулугу-биле үрөс хөжөөш оркестри эгелөөн. Анык музыкантылар улуг орус композитор М. Глинканын «Патриоттук ырымы» болгаш тыва улустуң «Дөңдөө» деп ырымын чөдир эки күтсөкчү.

Бичин бөлүктүн уруглары бодунуң концертин «Ленин дугайында» ыры-биле эгелөөн. Олар динчилеп турган башкы А. А. Панкратов эертти көрүп, совет уругларын улуг өңүтү—Ильичиниң дугайы сетка хайымшыкын ырап турганнар. «Май бириниң ырымын» делгем аялганы оон соон дарып дыңдалып эгелөөн. Улуг бөлүктүн күссөдир башка-ла солун болгаш шынарлыг болган. Бо түнел концертте белеткел алган оларнын номери — «Пионериниң вальсы», «Пионер дружиналарынын маршы» түнел концерттин дыңакчылары бедик-биле үнелөөн.

Инструменталдыг ансамбль ду-

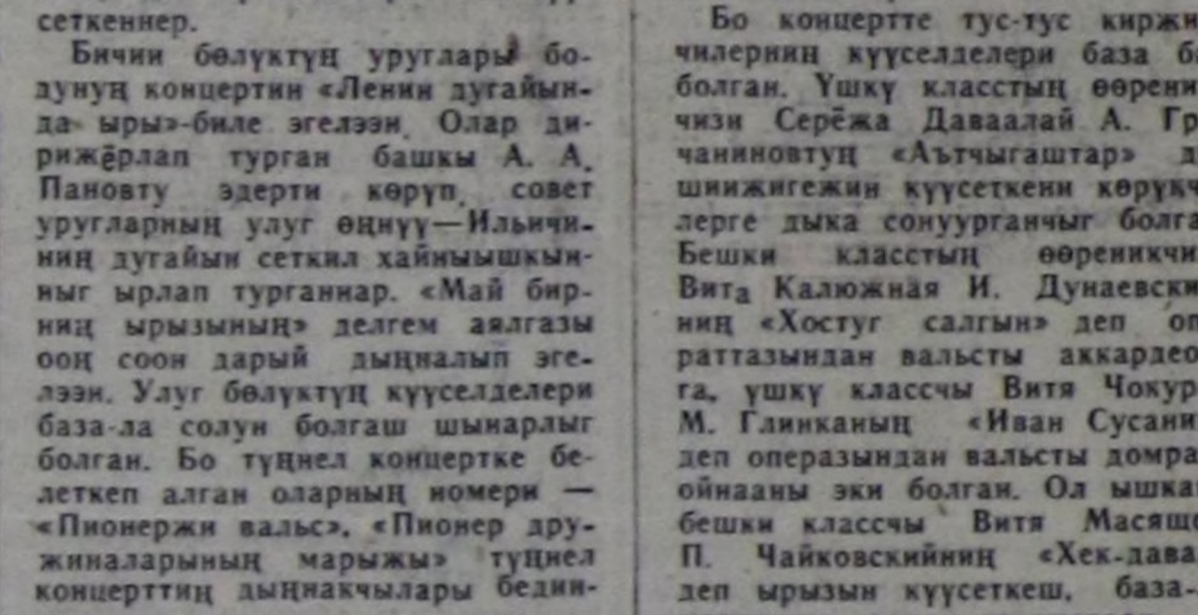
гаймыда каш сос, Олар чүгдө дөм болган. (үрөс хөжөөмүнүң дугайы үстүлдө чугаалаан болгай). Үнүгү скрипка хөжөөкчизинин квартет ойнап эгелөөн. (В. А. Старухиниң кызы). Характер талазы-биле бот-боттарына дыка дөмөйлөшөс ийи чөмөкчыл — «Ногаан шыкта» деп орус улустун ырымы-биле В. Моцарттын «Алертозу» олар күссөдир учурап турган. Ындыг ийи аягынын соңу-мүрүп ойнаар, шынал-ла бөмө болуп, мүгө дөзөгө, чижээ, бир артист ший болгаш каттырычыг ролдарын катип ойнаар берге-ле болгай. Ынчанга-даа анык музыкантылар оон чедикшинин күтсөкчү.

«Огородта сад бө?» «Делгем Днепр шимээрел, кандып чыт» деп ырынын күтсөкчү, орус улустуң хөжөөмү хөжөөкчизинин оркестри болгаш оонашкан номерлерин база эки ойнааның делгелдир чүгдө.

Ынчанга-даа эң-не улуг чедикшиң—башкы В. М. Фирсовтун удуртканы баянистер оркестринге оонашкан. Оң киркиччилери маңда «Мөң чырыктым, мени көрүп тур сен бө?» деп, орус улустуң ырымы, тыва аялгаларын болгаш Б. Астафьевин «Кавказка туттурукчу» деп бөлдөндөн ташыны бедик мергежилди ойнааннар.

Бо концертте тус-тус киркиччилерин күссөдир башка бар болган. Үшкү класстың өрөникчизи Сергей Давалай А. Гречанинотун «Азыгыштар» деп шийнегичи күтсөкчизин көрүдүргө дька сонугурагыч болган. Бешки класстың өрөникчизи Витя Каложина И. Дунавскийниң «Хостуг салгы» деп операттамыдан вальсты аккардеонга, үшкү класкы Витя Чокоров М. Глинканың «Иван Сусанин» деп операттамыдан вальсты домрага ойнааны эки болган. Ол ышкыш, бешки класкы Витя Машев, П. Чайковскийниң «Ск-даван» деп ырымы күтсөкчү, база-ла макталды чаалап ап шыдаан.

А. АРКАДЬЕВ.

Чөдү классты дооскан соонда, комсомолчу Кара-кыс Дамдын Өвүр районунуң Торалгы суурда уруглар садынга кижизидикчи болуп ажылдап кирген. Оон бээр өвүт чыл эрткен. Бо аразында, комсомолчу кыс бодунуң ажылынын аразына улам-на мергежил, бичиштер ортузунга солун болгаш язы-бүрү ажылдарын чорудуп келген. Ынчанаш ачаа уруглар садынын кижизитиргеннери-даа, оларнын адуу-челери-даа ынактар.

Чурукта: уруглар садынын кижизидикчизи Кара-кыс Дамдын. Фото Г. СИРОТНИИ.

Кинотеатрларга

БОГУН

«НАРЫЛА»: «Согур музикант» 10, 12, «Безоколонаның кадымы» 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Хуула бири чер» 11, 15, 1.15, 3.15, 5.15, 9.15. «Дагларда застав» 7.15 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Мультипликациялар 10, «Сускашкын» 11, 15, 1.15, 3.15, «Кижиче-амфибия» 5.15, 7.15, «Ленинград эстрадалык артистеринин концертин», «Кижиче-амфибия» 9.15 шактарда.

«НИСЕЙ»: «Уш мушкетер» (делгем экранын) 10, 30, 12, 30, 2, 30, «Эртенден кезээге чөдир» 4.30, 6.30, «Мөңчү чонуму хостанар», «Эртенден кезээге чөдир» 8.30 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРА: «Хаан уруглары» 5, 7, 9 шактарда.

РЕДАКЦИНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шеткин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун орадыкчынын болгаш харымсалгалыг жекувынын 35-24, пропалнда килдинизин 23-54, харымсалгалыг секретарының 23-35, көдө ажыл-агы килдинизин 25-38, партияны амдырал килдинизин 37-13, иштинги информация килдинизин 20-60, чага болгаш совет тургузгү килдинизин 21-27, уаеутур, транспорт база культура амдыралыг килдинизин 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, Согул келбейи барганда 32-75 телефонче долгар.